

Аннотация

«Жастар жылы: жаңа сын-тегеуріндер мен мүмкіндіктер» тақырыбындағы әдістемелік материал Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің мемлекеттік тапсырмасын орындау аясында дайындалды.

Осы сараптамалық материалда жастар жылын өткізудің шетелдік тәжірибесі, атап айтқанда іс-шаралар форматтарын талдау және олардың нәтижелілігі ұсынылған. Қазақстанда 2019 жылы Жастар жылы аясында жүзеге асырылған басты іс-шараларға шолу жасалды және жастарды мемлекеттік қолдаудың қолданыстағы шараларын талдауға ерекше назар аударылды. Әдістемелік материалда жастар саясатын іске асыруға тікелей қатысатын орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдар, азаматтық сектор ұйымдары үшін практикалық ұсынымдар қамтылған.

«Жастар жылы: жаңа сын-тегеуріндер мен мүмкіндіктер» әдістемелік материалы Қазақстанда жастар саясатын жүзеге асыру мәселелеріне қызығушылық танытатын барлық тұлғалар үшін әзірленді.

«Жастар жылы: жаңа сын-тегеуріндер мен мүмкіндіктер» тақырыбындағы әдістемелік материалдың МАЗМҰНЫ

ГЛОССАРИЙ

КІРІСПЕ

1-тарау. Жаһандық мәнмәтіндегі жастар жылы.

1.1. Жастар жылын өткізудегі шетелдік тәжірибе (*жастар жылы өткізілген елдер, оның мақсаты мен басым бағыттары*).

1.2. Жастар жылы аясында өткізілген іс-шаралар форматтарын талдау (*өткізілген іс-шаралар, олардың тиімділігі мен нәтижелері*).

2-тарау. Қазақстандағы Жастар жылы: жаңа мүмкіндіктер мен қолдау шараларының кешені.

2.1. Жастар жылы аясында іске асырылған ауқымды іс-шаралар мен жобаларға шолу (*ауқымды іс-шараларға талдау жүргізу, «Жас маман», «Жас кәсіпкер» бағдарламалары мен жобаларының алдағы өміршеңдігін қарау*).

2.2. Өңірлер бойынша Жастар жылын өткізу бойынша жол карталарын зерделеу (*өңірлердегі жастардың өзекті мәселелерін және оларды шешу бойынша қолданылатын тиісті шараларды анықтау мақсатында Жол карталарына, бастамашыл жобалар мен ресми құжаттарға салыстырмалы талдау жүргізу*).

2.3. Жастарды мемлекеттік қолдау бойынша қолданыстағы шараларға талдау жүргізу (*басым бағыттар бойынша мемлекеттік органдардың қолданыстағы кешенді шараларын қарастыру: әлеуметтік қамсыздандыру, бастамаларды қолдау, білім және ғылым, жұмыспен қамтуға жәрдемдесу және т.б.*).

Ұсыныстар

ҚОРЫТЫНДЫ

ГЛОССАРИЙ

«ҮЛКЕН ЖЕТІЛІК» – Ұлыбритания, Германия, Италия, Канада, АҚШ, Франция және Жапонияны біріктіретін халықаралық клуб.

МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМА – бұл қажетті ресурстарды көрсете отырып, белгілі бір қызмет саласын дамытудың стратегиясын, стратегиялық бағыттарын, мақсаттарын, міндеттерін және күтілетін нәтижелерін анықтайтын ұлттық, салааралық сипаттағы құжат.

ЖОЛ КАРТАСЫ – бұл белгілі бір нысанды – жеке өнімді, өнім санатын, кейбір технологияны, аралас технологиялар тобын, бизнесті, компанияларды, бірнеше біріктіруші бизнес-бірліктерді, тұтас саланы, индустрияны, тіпті саяси және әлеуметтік мақсаттарға қол жеткізу жоспарын біріктіретін компанияны дамытудың қадамдық сценарийін, мысалы, халықаралық қақтығыстарды реттеу және аса қауіпті аурулармен күресудің көрнекі көрінісі.

ИДЕОЛОГЕМА – саяси термин, идеологияның бір бөлігі, идеологиялық жүйенің элементі. Идеологемада қатаң белгіленген (шектеулі) мән жоқ. Бұл мәндер саяси прагматикаға сәйкес өзгереді.

ЖАСТАР – ҚР 14 пен 29 жас аралығындағы азаматтары.

ЖАСТАР САЯСАТЫ – азаматтық қоғам институттарымен, қоғамдық бірлестіктермен және жастар ұйымдарымен белсенді өзара іс-қимыл негізінде іске асырылатын елдің инновациялық дамуының қажетті әлеуметтік жағдайларын қалыптастыруды көздейтін мемлекет қызметінің дербес бағыты.

ЖАСТАР РЕСУРСТЫҚ ОРТАЛЫҒЫ – ақпараттық және консультациялық сүйемелдеу, өмірлік маңызды дағдыларға үйрету, жастар бастамаларын қолдау және жастардың қажеттілігі негізінде жобалар мен бағдарламаларды іске асыру арқылы жастармен тікелей жұмыс істейтін мемлекеттік ұйым.

БҰҰ ҚАУІПСІЗДІК КЕҢЕСІ – БҰҰ Жарғысының 24-бабына сәйкес халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікті қолдау үшін басты жауапкершілік жүктелген Біріккен Ұлттар Ұйымының тұрақты жұмыс істейтін органы. БҰҰ-ның алты «бас органы» қатарына жатады.

«NEET» – жұмыс істемейтін, оқымайтын және жұмыс табуға тырыспайтын жас адам.

ҚОҒАМДЫҚ ҚОР – бір отбасының мүшелері болып табылмайтын жеке тұлғалар және (немесе) заңды тұлғалар – қоғамдық бірлестіктермен құрылған қор.

ФОРУМ – кез келген жаһандық проблемаларды анықтауға немесе шешуге арналған іс-шара. Бұл тұжырымдама қазіргі қоғам өмірінің саяси, экономикалық, әлеуметтік, діни, экологиялық және басқа да салаларында кездеседі.

КІРІСПЕ

Жастар кез келген азаматтық қоғамның қозғаушы күші ретінде әрекет ететін халықтың күрделі және көп қырлы әлеуметтік санаты болып табылады. Әлеуметтік ұтқырлықты және жаңа перспективаларды дамыту тұрғысынан жастар мемлекеттік институттар тарапынан ерекше назар аударуды талап етеді. Бұл тұрғыда алдыңғы жоспарға мемлекеттік жастар саясаты тартылады.

БҰҰ Қауіпсіздік кеңесінің 2015 жылғы 9 желтоқсанда қабылдаған 2250 (2015) қарарында бейбітшілікті күшейту бойынша, соның ішінде әлеуметтік-экономикалық дамуға сындарлы ықпал ететін және жергілікті экономиканы дамытуға бағытталған жобаларды қолдауға мүмкіндік беретін жастар саясатын дамытудың әзірлеудің маңыздылығы баса айтылған, сонымен бірге жастарды жұмысқа орналастыру және кәсіби дайындауға мүмкіндік беру, білімін жетілдіру, жастар кәсіпкерлігін дамыту және жастарды саяси өмірге араластырудың сындарлы ықпалы көрсетілген¹.

«Жастар саясаты» дербес термин ретінде өткен ғасырдың 1960-жылдарында ғылыми әдебиеттерде анықталған, ол «жастардың дербес әлеуметтік күш ретінде қалыптасуымен және оның әлеуметтік-саяси кеңістіктегі өзін-өзі анықтаумен байланысты»². Біріккен Ұлттар Ұйымы 1965 жылы жастардың шығармашылық көзқарасы, мұраттары мен энергиясы олар өмір сүріп отырған қоғамның одан әрі дамуы үшін маңызды екенін мойындап, жастар арасында бейбітшілік, өзара құрмет пен түсіністік идеяларын тарату туралы және халықтар арасында өзара түсіністігі туралы Декларация қабылдады³. Қазіргі уақытта бүкіл әлемдегі жастарды дамыту мен қолдаудың халықаралық стратегиясы 2018 жылдың қыркүйегінде жарияланған «Жастар-2030» бағдарламасына негізделген. Онда жастардың өмірін жақсартуға бағытталған бес басым бағыт анықталған: оларды заманауи мәселелерді шешуге тарту; білім мен денсаулыққа қол жетімділікті кеңейту; олардың экономикалық жағдайын жақсартуға ұмтылу; өздерінің азаматтық және саяси құқықтарын жүзеге асыру үшін жағдай жасау; жанжалдар мен дағдарыс жағдайларында жастарға қолдау көрсету⁴.

Қазақстан әрдайым жастардың құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейту мәселелерінде халықаралық гуманитарлық қағидаттарды сақтауды

¹ Қарар 2250 (2015), [https://undocs.org/ru/S/RES/2250\(2015\)](https://undocs.org/ru/S/RES/2250(2015))

² Крикунова А. Қазіргі Ресейдегі жастар саясаты: тұжырымдамасы, тақырыптары, қалыптасу факторлары // Ресей мемлекеттік педагогикалық университетінің Хабаршысы. А.И. Герцен. 2009. № 101. 278-бет..

³ Жастар, <https://www.un.org/ru/sections/issues-depth/youth-0/index.html>

⁴ БҰҰ басшысы жастар үшін «жаңа дәуірдің» басталғаны туралы жариялады, <http://ru.unesco.kz/youth2030-un-chief-launches-bold-new-strategy-for-young-people-to-lead>

жақтады. Бүгінде жастар саясаты мемлекеттің ішкі саясатының құрамдас бөлігі болып табылады. Еліміздің Тұңғыш Президенті – Елбасы Н. Ә. Назарбаев қазіргі заманғы қазақстандық жастардың дамуына елеулі үлес қосып, «жастар – еліміздің бәсекеге қабілеттілігінің басты факторы» деп бірнеше рет атап өтті. 2019 жылы 23 қаңтарда оның бастамасымен жарияланған Жастар жылының салтанатты ашылуында Нұрсұлтан Назарбаев «Мен көрген қазақстандықтардың жаңа буыны – Қазақстанның ең үлкен жетістігі, Мемлекет басшысы ретіндегі менің еңбегімнің ең үлкен нәтижесі» деп мәлімдеді.

Мемлекет тарапынан жастар саласындағы стратегиялық шараларды жоспарлы түрде іске асыру ұлттық деңгейде ғана емес, жаһандық деңгейде де маңызды нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік бергенін атап өткен жөн. Бүгінгі таңда Қазақстан жастары сауаттылық индексі бойынша 155 мемлекеттің арасында әлемде 15-орында тұр. NEET*⁵ қазақстандық жастардың үлесі Еуропадағы орташа көрсеткіштен 7,2% төмен, ал ол 12,9% құрайды. Басқа индекстелетін даму параметрлері жүргізіліп жатқан мемлекеттік жастар саясатының тиімділігін көрсетеді.

Осылайша Жастар жылы жаңа сын-тегеуріндердің алдын алу және жас қазақстандықтардың өзін-өзі дамытуға кеңейтілген мүмкіндіктер беру үшін қойылған мемлекеттік міндеттерге қол жеткізудегі келесі маңызды қадам болды.

⁵NEET - Not in Education, Employment or Training

1.1. Жастар жылын өткізудегі шетелдік тәжірибе (жастар жылы өткізілген мемлекеттер, оның мақсаты мен басым бағыттары).

Алғаш рет жастар саясаты әлемдік дамудың жеке маңызды құрамдас бөлігі ретінде 1985 жылы халықаралық күн тәртібіне енгізілді, ол кезде БҰҰ осы жылды «Қатысу, даму және бейбітшілік» ұранымен халықаралық Жастар жылы деп жариялады. Жыл жастар арасында бейбітшілік, халықтар арасындағы өзара құрмет пен өзара түсіністік идеяларын тарату туралы декларацияның жиырма жылдығын мерекелеуге, сондай-ақ жастар саясаты мәселелеріне қоғамның назарын одан әрі тартуға арналды.

1999 жылдың желтоқсанында БҰҰ Бас Ассамблеясы 12 тамызды Халықаралық Жастар күні деп жариялады. Бұл бастаманың негізгі себебі – әлемдік қоғамды жастар арасында кездесетін проблемаларға назар аударту, жастардың мәселелері туралы хабардар болуын арттыру, сондай-ақ қол жеткізілген мақсаттарды нығайту. 2019 жылы БҰҰ 20-шы Халықаралық күнді атап өтіп, инклюзивті және қолжетімді білім беру мәселелеріне ерекше назар аударды.

Екінші рет БҰҰ қамқорлығымен 2010 жылы Халықаралық жастар жылы «Диалог және өзара түсіністік» ұранымен өтті. Осы жылдың басты мақсаты әртүрлі жастағы адамдар, мәдениеттер, діндер арасында өзара түсіністік орнату болды. Осылайша БҰҰ жаһандық деңгейде екі рет Халықаралық жастар жылын өткізді. Бұл тәжірибе посткеңестік кеңістікте кеңінен таралған. Соңғы онжылдықта жастар іс-әрекеті бұрынғы Кеңес Одағының көптеген елдерінде, соның ішінде Ресей, Беларусь, Өзбекстан, Тәжікстан, Әзірбайжан және Қазақстанда, сондай-ақ ТМД елдерінде жүзеге асырылды және бірлескен жастар жылы жобасын өткізді.

Осы бөлімде Жастар саясатының бағыты бойынша өткізілетін іс-шаралардың сипатына, сондай-ақ құқықтық негізге талдау жасалғанын атап өту қажет.

2009 жылы Ресей Федерациясында Жастар жылы өтті. Бұл ретте Ресейдің субъектілерінде Жастар жылы деп жариялау мемлекеттік органдардың тәжірибесіне федералды деңгейге қарағанда ертерек енген. Мәселен, Башқұртстан Республикасында 2000 жылы, Татарстан Республикасында, Киров және Свердлов облыстарында – 2001 жылы, Брянск облысында – 2002 жылы, Самара облысында – 2003 жылы, Мәскеу облысында – 2004 жылы Жастар жылы деп жарияланды. Саха Республикасында (Якутия) 2001-2005 жылдар аралығында жас ұрпақтың

«Республика жастары – XXI ғасыр» бесжылдығы жарияланды⁶. Атап өтілгендей, Жастар жылы «жастардың шығармашылық, ғылыми және кәсіби әлеуетін дамыту, оларды елде әлеуметтік-экономикалық қайта құруларды өткізуге белсенді тарту, жастардың патриоттық сезімін және азаматтық жауапкершілігін тәрбиелеу мақсатында» өткізілді⁷.

Жастар саясатының стратегиялық басымдықтары келесі бағыттар болды:

- жастарды елде әлеуметтік-экономикалық өзгерістер жүргізуге белсенді тарту;
- жастардың шығармашылық, ғылыми және кәсіби әлеуетін дамыту;
- жастардың патриоттық сезімін және азаматтық жауапкершілігін тәрбиелеу.

Жастар жылы аясындағы іс-шаралар кешенін іске асырудың басты нәтижесі сол кезде болмаған Ресейдегі жастар саясаты саласындағы базалық федералды заң құру туралы мәселені пысықтау болды. Алайда бұл жұмыстың практикалық нәтижелері тек 2018 жылы ғана пайда болды, Мемлекеттік Дума федералдық жастар саясаты туралы заң жобасын қабылдады және онымен жұмыс істеуді жалғастыруда. Сонымен қатар елдің 78 өңірінде⁸ жас ұрпақты қолдауға бағытталған өз заңдары қолданылғанын атап өту қажет.

Бұл заңның қабылдануы Ресейдегі жаңа мемлекеттік жастар саясатын дамытудағы алғашқы қадам болды.

Өзбекстанда 2008 және 2010 жылдар елдегі жастар саясатын дамытуға арналды.

Осылайша, 2008 жылы Өзбекстан Республикасы Президентінің Қаулысымен «Жастар жылы» мемлекеттік бағдарламасы туралы жоба қабылданды. Осы бағдарламаның негізгі басымдықтары елдің білім беру секторын реформалау, атап айтқанда білім беру үдерісін оның үздіксіздігі мен сабақтастығы тұрғысынан жетілдіру, білім беру мен кадрларды даярлаудың барлық жүйесінің деңгейі мен сапасын түбегейлі арттыру, білім беру стандарттары мен оқу бағдарламаларын сыни талдау және жаңғырту болды. Стратегиялық бағдарламаға, сондай-ақ, нормативтік-құқықтық базаны жетілдіру, жұмысқа орналастыру, жас азаматтардың санасының ашықтығын дамыту және балалардың шығармашылық таланттары мен

⁶Жастар жылы мемлекеттің жаңа жастар саясатының «бастапқы алаңы» ретінде, https://mgimo.ru/files2/2015_04/up73/file_1327372a40c63517dc5d49a3b8d32bde.pdf

⁷ РФ Президентінің «Ресей Федерациясында Жастар жылын өткізу туралы» 2008 жылғы 18 қыркүйектегі № 1383 Жарлығы

⁸ Жастар саясаты туралы Заң жазға дейін даярланады, <https://www.pnp.ru/social/zakon-o-molodyozhnoy-politike-podgotovyat-k-letu.html>

қабілеттерін ерте жастан анықтау және дамыту үшін жағдайлар жасау және т.б. кірді⁹.

2008 жылы басталған тәжірибелік нәтижелерді бекіту үшін 2010 жыл «Үйлесімді дамыған ұрпақ жылы» деп жарияланды, оның аясында жас ұрпақтың даму бағытын дамыту туралы шешім қабылданды. Негізгі міндет – білім беру секторын дамытуды жалғастыру, жаңа ақпараттық және педагогикалық технологияларды енгізу, сондай-ақ дене тәрбиесі мен спорт саласындағы жұмысты күшейту. Ресми деректер бойынша мемлекеттік бюджет өткен жылдардан 30%-ға асты. 2010 жылдың негізгі мақсаты «Өзбекстан халқының болашағы үшін жан-жақты дамыған тұлғаларды тәрбиелеу» болды¹⁰.

Екі бағдарламаны іске асыру нәтижесі үздіксіз білім алуға, рухани-адамгершілік тәрбие алуға, ұлттық сана-сезімге және ұлттық мақтанышқа тәрбиелеу, ұлттық тәуелсіздік идеологиясы идеялары мен қағидаттарына тәрбиелеу; экологиялық мәдениетті, құқықтық және саяси сауаттылықты арттыру, эстетикалық тәрбие, сондай-ақ дене тәрбиесі негізін салуға мүмкіндік берді.

2011 жылы Тәжікстан үкіметі «Мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі стратегиясын» бекітті.

Осы Стратегияның негізгі мақсаты өзін-өзі ұйымдастыратын жастарды құру, жастардың бастамаларын қолдау болды. Ол 14-30 жас аралығындағы жас азаматтарды қамтыды. Стратегия үш ауқымды жобадан тұрды: «Тәжікстан жастары» бағдарламасы; «Тәжікстан Республикасында жастарды патриоттыққа тәрбиелеу» мемлекеттік бағдарламасы; «Тәжікстан Республикасында жастардың денсаулығын дамыту» бағдарламасы. Аталған жобалар аясында түрлі іс-шаралар өткізілді. Жастар саясатын іске асырудың құқықтық негізі 2004 жылғы «Жастар және мемлекеттік жастар саясаты туралы» заңда және 2006 жылғы жастар саясатының ұлттық тұжырымдамасында бекітілген болатын.

Осы бастамалар бойынша ақпарат халықаралық БАҚ-та және интернет-кеңістікте көрсетілмеген, бұл өз кезегінде олардың ішкі мазмұны бойынша егжей-тегжейлі талдау жасауға мүмкіндік бермейді.

1997 жылы Әзербайжан Президенті Гейдар Алиев 2 ақпанды «Әзербайжан жастары күні» деп жариялады.

⁹ «Жастар жылы» мемлекеттік бағдарламасы туралы» Өзбекстан Республикасы Президентінің Жарлығы. 2008 жыл.

¹⁰ Өзбекстанда 2010 жыл үйлесімді жастар жылы деп жарияланды. 6 желтоқсан, 2009 жыл. Trend News Agency.

<https://www.trend.az/casia/uzbekistan/1594562.html>

Әзірбайжан посткеңестік кеңістіктегі алғашқы мемлекеттердің бірі болып Жастар күнін ресми жариялады. Мемлекетте жыл сайынғы Жастар күнінің жариялануына байланысты Әзербайжан жастарының I форумы өтті. Жастар күнін мерекелеу аясында дәстүрлі түрде ақпанның бірінші аптасында «Жастар дауысы» («Gəncliyin səsi») фестивалі өтеді. Сонымен қатар үш жылда бір рет аудандық, облыстық және республикалық деңгейде ауқымды іс-шаралар өткізіліп тұрады.

Айта кету керек, 2000 жылдардың басында Әзербайжан үкіметі жастар саясаты саласында өзіне басты басымдылық етіп құқықтық секторды нығайтты. Мұның себебі елдегі жалпы жастар саясатын дамытудағы белсенді ұстаным болды. Осылайша 2002 жылы Әзербайжан Республикасының «Жастар саясаты туралы» Заңы қабылданды, ал 2005 жылы «2005-2009 жылдарға арналған Әзербайжан жастары» мемлекеттік бағдарламасы қабылданды.

Жастар күнінің 10-шы мерейтойын мерекелеу барысында Президент Ильхам Әлиевтің Жарлығымен **2007 жыл Жастар жылы деп жарияланды**. Жыл бойы түрлі іс-шаралар өткізілді, олардың негізгілері – жасөспірімдер арасындағы еркін күрестен Халықаралық турнир, таэквондо бойынша ұлттық чемпионат, Әзербайжан жастар форумы және басқалары.

Беларусь Республикасында Жастар жылы 2015 жылы өтті. Тәуелсіздік алғаннан бері республикада жастар саясаты саласындағы 50-ден астам нормативтік-құқықтық актілер қабылданды. Екі негізгі құжат – 1992 жылғы «Беларусь Республикасындағы мемлекеттік жастар саясатының жалпы қағидалары туралы» Заң және 1999 жылғы «Беларусь Республикасындағы жастар мен балалар қоғамдық бірлестіктерін мемлекеттік қолдау туралы» Заң. Үкіметтің басқа негізгі құжаттары – 2006-2010 жылдарға арналған «Беларусь жастары» бағдарламасы; 2006-2010 жылдарға арналған «Беларуссия балалары» және «Беларуссияның жас таланттары» бағдарламалары; Беларусь Республикасының демографиялық қауіпсіздігінің 2006-2010 жылдарға арналған ұлттық бағдарламасы.

Беларусь Республикасында 2015 жылы жарияланған Жастар жылына бірнеше құқықтық құжаттар мен жастар саясатын дамыту стратегиясы әзірленді. Осылайша «Жастар саясаты» кіші бағдарламасының жобасы қабылданды. Бұл кіші бағдарлама 2016-2020 жылдарға арналған «Білім және жастар саясаты» жалпы мемлекеттік бағдарламасына енді. Сондай-ақ жастармен өзара іс-қимыл жасау үшін екі негізгі алаң құрылды – Республикалық студенттік қоғамдық кеңес және Беларусь Білім министрлігі

жанындағы Республикалық жастар кеңесі. Айта кету керек, «Беларусь үшін 100 идея» жобасы қазіргі уақытта ТМД деңгейінде өткізілетін ең маңызды жобалардың бірі болып табылады. Ол жастарды ғылыми-техникалық және инновациялық қызметте қолдауға бағытталған.

Жоғарыда атап өткендей, **посткеңестік кеңістікте Жастар жылын жариялау кеңінен таралған**, бұл орайда шетелдік тәжірибе жалпы жастар саясатындағы кешенді көзқарасты көрсетіп отыр. Көбінесе жүйелік тәсілдің іргетасы экономикалық инновациялық саясат болып табылады. Жастарды қоғамдық-саяси үдерістерге тарту тәжірибесін зерттеу үшін «Үлкен жетілік» елдері ең қызықты мысал болып табылады. Ұлыбритания, Германия, Италия, Канада, АҚШ, Франция және Жапония сияқты елдер жастар саясатын жоспарлы іске асыру саласындағы көшбасшылар болып табылады, атап айтқанда жастардың қазіргі заманғы сұраныстар мен шындыққа әлеуметтік бейімделуі.

Жастар саясаты мәселелері бойынша жетекші орынға қарамастан, осы елдерде посткеңестік елдермен ұқсас тәжірибе қолданылмайды, оның орнына экономикалық және технологиялық инновациялар арқылы жастар бағытын дамытуда үнемі жүйелі жұмыс жүргізілуде. Бұл бағыт басымырақ және еріктілік, төзімділік, ұтқырлық, хабардарлық сияқты қасиеттерді дамытуға бағытталған. Мысалы, Германияда Shell-2015 жастарының үлкен зерттеуінің авторлары «табыс және өмір сүрудің жоғары деңгейі сияқты материалдық құндылықтар өз маңыздылығын жоғалтады. Толеранттылық, бостандық және тұрақтылық сияқты құндылықтар маңыздырақ болып отыр. Көптеген жас немістер үшін «адамдардың алуан түрлілігін мойындау және құрметтеу» маңызды. Бұған діни төзімділік те жатады. Жастардың басым көпшілігі осы көзқарасты қолдайды, соның ішінде көшпелі өмірі болғандар да. Міне, маңызды құндылықтар:

Достық, серіктестік және отбасы

Заң мен тәртіпті құрметтеу

Қоршаған ортаны қорғау және тұрақты тұтыну»¹¹.

Тұтастай алғанда, **батыс елдері таңдалған әлеуметтік санаттан тыс азаматтар өздерінің әлсіздігін сезініп**, қазіргі үкіметке қарсы шығуы мүмкін болғандықтан, мемлекет дамуының бір саласына назар аударудан аулақ болатындығын атап өткен жөн.

¹¹ Жастар қалай өмір сүреді, <https://www.deutschland.de/ru/cem-zivet-molodez>

1.2. Жастар жылы аясында өткізілген іс-шаралар форматтарын талдау (өткізілген іс-шаралар, олардың тиімділігі мен нәтижелері).

Көптеген мемлекеттерде қазіргі кезде «жастарға тікелей байланысты мәселелерді шешуге жастардың өзін тарту – бұл жастар саясатындағы айқын үрдіс. Бұл, ең алдымен, жастардың болашақтағы даму көзі ретінде қарастырылмайтындығына байланысты. Бүгінде ол қазіргі қоғамның маңызды құрамдас бөлігі ретінде қабылданады»¹². Қазіргі уақытта жастар саясатының әртүрлі үлгісі бар. Жастар жылын өткізу мемлекеттік жастар саясатын, әсіресе ТМД елдерінде іске асырудың ең жиі қолданылатын құралдарының бірі болып табылады. Төменде Ресей, Өзбекстан, Беларусь сияқты елдерде Жастар жылы аясында өткізілген іс-шараларға талдау жасалған.

Алдыңғы тарауда атап өтілгендей, **2009 жылы Ресейде жастар жылы өткізілді**. Ресей Жастар жылын өткізудің басты стратегиялық идеологемалары қалыптасатын негізгі үш басымдық 1985 жылы БҰҰ-ның халықаралық деңгейде алғаш рет жариялаған Жастар жылының ұрандарымен үндес болды. Бұл – «Қатысу, даму, бейбітшілік». Жастар жылын өткізудің басты қатысушысы және үйлестірушісі басқа ресми билік институттарымен қатар, 1992 жылдан бастап жұмыс істейтін Ресейдің Ұлттық жастар кеңесі болды.

2008 жылғы желтоқсанда Үкімет Ресей Федерациясындағы Жастар жылына арналған негізгі іс-шаралар жоспарын бекітті, онда жастар саясатын дамытудың келесі негізгі бағыттары көрсетілген¹³:

- Жастарды әлеуметтік тәжірибеге тарту және олардың өзін-өзі дамытудың әлеуетті мүмкіндіктері туралы ақпараттандыру, жастардың ғылыми, шығармашылық және кәсіпкерлік қызметіне қолдау көрсету;
- Көшбасшылық қабілеті бар бастамашыл және дарынды жастарды қолдау;
- Жастарға патриоттық тәрбие беру, салауатты өмір салтын насихаттау, бұқаралық спортты дамыту, жастар арасында құқықтық, мәдени және адамгершілік құндылықтарды қалыптастыруға жәрдемдесу, өмірлік қиын жағдайға тап болған жастарды қолдау;
- Жастармен жұмысты нормативтік құқықтық және ғылыми қамтамасыз ету;

¹² Еуропалық Одақтағы жастар саясаты: ұлттық және ұлтүсті деңгейлер, <https://mgimo.ru/upload/diss/2019/grachev-en-diss.pdf>

¹³ Ресей Федерациясындағы Жастар жылына арналған негізгі іс-шаралар жоспары, <http://vmo.rgub.ru/actual/youth/plan.php>

- Халықаралық жастар ынтымақтастығы;
- Жастар жылын ақпараттық қамтамасыз ету, оның ішінде жастар баспасөзін қолдау бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар: *үздік жастар туралы ақпараттық материал сайысы, аймақтық жастар медиа орталықтарына қолдау көрсету, «Ресей жастары» ақпараттық порталын құру және іске қосу және т.б.*

Айта кету керек, Жастар жылын жүзеге асырудың федералды күнтізбелік жоспарын талдауға сәйкес, іс-шаралардың көпшілігі отбасылық құндылықтарды, ұрпақтар сабақтастығын насихаттауға, ғылыми әлеуетті және Жастар бастамаларын қолдауға баса назар аудара отырып, ауқымды біріктіруші сипатқа ие болды. Атап айтқанда, жастардың қатысуымен «Селигер-2009» жастар қоғамдық бірлестігі белсенділерінің бүкілресейлік лагерлері, «Ломоносов-2009» Халықаралық жастар ғылыми форумы, «Сенім. Үміт. Махаббат» отбасылық әулеттердің бүкілресейлік фестивалі, «Шынайы мәдениет» жастар субкультурасының фестивалі, жастар мен жас отбасыларды тұрғын үймен қамтамасыз ету мәселелері бойынша бүкілресейлік конференция, сондай-ақ Ресейдегі балалар қоғамдық қозғалысының 100 жылдығына және Ресейде студенттік еңбек жасақтарын құрудың 50 жылдығына арналған іс-шаралар өткізілді.

Жалпы «Қоғамдық пікір» қорының бағалауынша, **2009 Жастар жылы туралы хабардарлық деңгейі өте жоғары болды, жас ресейліктердің 70%-ы жастар жылы туралы білген немесе естіген. Бұл көптеген жастардың өздері ұсынып, жүзеге асыратындығына байланысты¹⁴.**

Өзбекстанда Жастар жылы 2008 жылы жарияланды. Жастар саясаты саласында алға қойылған стратегиялық міндеттерді іс жүзінде іске асыру үшін 2008 жылдың ақпан айында «Жастар жылы» мемлекеттік бағдарламасы қабылданды. Оның негізгі басымдықтары келесі бағыттар болды¹⁵:

- Жастардың мүдделері мен құқықтарын барынша толық қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған нормативтік-құқықтық базаны жетілдіру;
- Білім беру саласында бұрын қабылданған жалпыұлттық мемлекеттік бағдарламалардың мүлтіксіз орындалуын қамтамасыз ету;
- Білім беру және кадрларды даярлау сапасын түбегейлі арттыру, өмірге деген сенімді және көзқарастары бар өз бетінше ойлайтын жастарды тәрбиелеу;

¹⁴ 2009 жыл-Жастар жылы бойынша жұмыс қорытындысы, <http://old.gov.karelia.ru/gov/Power/Committee/Youth/100119.html>

¹⁵ «Жастар жылы» мемлекеттік бағдарламасы туралы Өзбекстан Республикасы Президентінің Қаулысы, <http://www.lex.uz/docs/1323064>

- Кәсіптік колледждер мен академиялық лицейлердің түлектерін еңбек ұжымдарында жұмысқа орналастыруға және бейімдеуге жәрдемдесу жөніндегі шаралар;
- Жастарды, әсіресе шағын қалалар мен ауылдық жерлерде жұмыспен қамтуға жәрдемдесу;
- Балалардағы шығармашылық таланттар мен қабілеттерді ерте анықтауға жағдай жасау;
- Жас отбасыларға материалдық және моральдық қолдау көрсету, рухани бай және дені сау балаларды тәрбиелеу үшін лайықты тұрғын үй және тұрмыстық жағдайлар жасау;
- «Жастар жылы» бағдарламасының мақсаттары мен міндеттері, оны жүзеге асыру барысы туралы кең ақпарат таратуды ұйымдастыру.

«Жастар жылы» бағдарламасы аясында қабылданған іс-шаралардың мазмұнына сүйене отырып, **басты назар білім беру саласын дамытуға және қолдауға бөлінгенін атап өтуге болады.** Атап айтқанда, жоспардың тармақтарының бірі балаларды жалпы орта біліммен 100% қамтуды қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар кешенін әзірлеу және 9-шы мектеп бітірушілерінің кәсіптік колледждер мен академиялық лицейлерде оқуларын жалғастыру болды. Сонымен қатар 216 578 оқушыға арналған 656 орта мектепті, 20 академиялық лицей мен 119 720 оқушыға арналған 170 кәсіптік колледжді уақытында пайдалануға беру мәселесі қаралды.

Тағы бір маңызды бағыт **жастардың жұмыспен қамтылуы болды.** Мәселен, «Жастар жылы» бағдарламасына сәйкес білім беру мекемелерінің түлектері үшін «Келажак овози» ЖБО компьютерлік банкінің мәліметтерін пайдалана отырып, колледж, лицей және жоғары оқу орындарының түлектерін жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу, сондай-ақ шағын қалалар мен ауылдық жерлерде тұратын колледждердің кемінде 2 мың түлектеріне қызмет көрсету және сервис саласында жеңілдетілген микронесие бөлу жолымен өз ісін (бизнесті) ұйымдастыруға көмек көрсету жоспарланған¹⁶.

«Жастар жылы» бағдарламасын іске асыру шеңберінде жастар мүдделері мен құқықтарын қорғауға бағытталған заңнамалық және нормативтік-құқықтық базаны одан әрі жетілдіру және тереңдету мәселелері бойынша Президент пен Үкімет 13 қаулы және бір өкім қабылдады, 2 заң жобасы дайындалды.

¹⁶ «Жастар жылы» мемлекеттік бағдарламасы туралы Өзбекстан Республикасы Президентінің Қаулысы, <http://www.lex.uz/docs/1323064>

Жалпы «Жастар жылы» мемлекеттік бағдарламасында белгіленген міндеттерді орындауға 2008 жылы қаржыландырудың барлық көздерін пайдалану есебінен 1 248 миллиард сомнан астам (\$909,6 млн), оның ішінде 1 096 миллиард (\$799,6 млн) бюджеттік және 151 миллиард (\$110 млн) демеушілік қаражат жұмсалған¹⁷.

2015 жылы Беларусь Республикасында Жастар жылы жарияланды. Оны өткізу мақсатында республикалық іс-шаралар жоспары бекітілді. Жалпы алғанда, дамудың келесі стратегиялық бағыттары бойынша 72 іс-шара жоспарланған¹⁸:

- Жастарға патриоттық тәрбие беру;
- Жастардың салауатты өмір салтын насихаттау, бұқаралық спортты дамыту, өмір сүрудің қауіпсіз мәдениетін қалыптастыру, өмірлік қиын жағдайға тап болған жастарды қолдау;
- Шығармашылық белсенділікті қолдау, дарынды және талантты жастарды анықтау;
- Халықаралық жастар ынтымақтастығы;
- Жұмыспен қамтуды ұйымдастыру, жастардың кәсіпкерлік белсенділігін қолдау;
- Көшбасшылық қасиеттері бар бастамашыл жастарды қолдау;
- Кадрлық резервті қалыптастыру, жас мамандармен жұмыс.

Жастар жылы аясында жүзеге асырылған іс-шаралар форматтарын талдау барысында көрсеткендей, **акциялардың басым бөлігі республикалық мәнде және ауқымды сипатқа ие болды.** Атап айтқанда, бұл республикалық конкурстар, жастар форумдары, шығармашылық жобалар, фестивальдер, спартакиадалар, сондай-ақ экологиялық сенбіліктер. Оның ішінде ауыл жастарының республикалық форумы, «Болашаққа ортақ көзқарас» жас журналистер форумы, «Жыл студенті» республикалық байқауы және т.б. Осылайша Жастар жылындағы басты назар біріктіруші сипаттағы іс-шараларға аударылды. Бірақ, жоспарда білім беру және жұмыспен қамту сияқты салалардағы жастарға қолдау көрсетудің практикалық қадамдары болмады. Сонымен қатар, 2015 жылы жүргізілген әлеуметтік зерттеуге сәйкес, Беларусь жастарының пікірінше, **мемлекет тарапынан әлеуметтік қолдау қажет:**

-тұрғын үйге жеңілдікпен несие беру (76,8%);

¹⁷ 2008 жылы Өзбекстандағы «Жастар жылы» бағдарламасына шамамен 910 миллион доллар жұмсалды,

<https://regnum.ru/news/economy/1094957.html>

¹⁸ 2015 жылы Жастар жылына арналған республикалық іс-шаралар жоспарын бекіту туралы, <http://www.mintrud.gov.by/system/extensions/spaw/uploads/files/post-sm-1228-plan.pdf>

- білім алу және тұтыну тауарларын сатып алу (43,1%);
- жас мамандарды жұмысқа орналастыру (53,1%);
- жас отбасыларды қолдау (49,5%)¹⁹.

Алайда Жастар жылын өткізу аясында қабылданған жастар саясаты саласындағы басты Мемлекеттік құжаттардың бірі 2015-2020 жылдарға арналған Беларусь Республикасындағы мемлекеттік жастар саясатының стратегиясы болғанын атап өткен жөн. Одан әрі аталған құжат жастар саясатын дамытудың негізгі жолдарын атап өтті.

Әлемнің басқа елдеріндегі жастар саясаты әртүрлі модельдермен және көпқырлылықпен сипатталады. Жастар саясатын жүзеге асырудың алуан түрлі тәжірибесін зерделеу туралы ғылыми әдебиеттерде кейбір жағдайларда (АҚШ, Ұлыбритания және бірқатар басқа штаттардағы сияқты) мемлекет жастар саясатының негізгі бағыттарын әзірлеу, оны жүзеге асыруды жергілікті деңгейге немесе қоғамдық ұйымдарға беру функцияларын ғана алатыны айтылады. Басқа жағдайларда мемлекет жастар саясатының дамуын ғана емес, сонымен қатар жеке ресурстарды (еуропа мемлекеттері) тарта отырып жүзеге асыруда да көптеген функцияларды өзіне алады. Сонымен қатар тек қана мемлекеттік жастар саясатын жүргізетін мемлекеттер де бар. Мұнда мысал ретінде Қытайды келтіруге болады. «Қытайдың жастар саясаты тұтас және толық басқарушы партияның басқаруында. Оның басты назары саяси, әлеуметтік, экономикалық сананы арттыру, сондай-ақ партиялық идеологияға сәйкес мәселелер болып табылады»²⁰.

Жалпы, жастар саясатын жүзеге асырудағы көзқарастардың айырмашылығына қарамастан, қазіргі кезде жастар мемлекеттік жастар саясатын дамыту бағыты мен қарқынын қоса алғанда, қазіргі заманғы шешімдер қабылдау үдерістеріне белсенді қатысатындығын нақты атап өткен жөн.

¹⁹ Беларусь Республикасында мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыру, https://minsk.gov.by/ru/actual/view/209/2015/inf_material_2015_01.shtml

²⁰ Еуропалық Одақтағы жастар саясаты: ұлттық және ұлтүсті деңгейлер, <https://mgimo.ru/upload/diss/2019/grachev-en-diss.pdf>

2-тарау. Қазақстандағы жастар жылы: жаңа мүмкіндіктер және қолдау шараларының жиынтығы

2.1. Жастар жылы аясында іске асырылған ауқымды іс-шаралар мен жобаларға шолу (ауқымды іс-шараларға талдау жүргізу, «Жас маман», «Жас кәсіпкер» бағдарламалары мен жобаларының алдағы перспективаларын зерттеу).

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев 2018 жылғы 13 қарашада жастарды жан-жақты қолдау мақсатында 2019 жылды Жастар жылы деп жариялау туралы Жарлыққа қол қойды. Мемлекеттік жастар саясаты саласындағы негізгі стратегиялық міндеттерді жүйелі іске асыру мақсатында ҚР Үкіметінің қаулысымен Жастар жылын өткізу жөніндегі Жол картасы (бұдан әрі – Жол картасы) қабылданды. Атап айта кету керек, Жол картасын қалыптастыру кезінде **негізгі 5 басты бағытқа** назар аударылды: жұмысшы жастарды тұрғын үймен қамтамасыз ету, жастарды жұмыспен қамту, білім беруді, ғылымды және еріктілерді дамыту, жастардың әлеуметтік белсенділігін дамыту, жас отбасыны, әлеуметтік, инклюзивтілік сонымен қатар жастар кәсіпкерлігін қолдауға бағытталған шаралар кешені. Жол картасында бір реттік іс-шараларды, сондай-ақ ұзақ мерзімді жүйелі сипаттағы шараларды қамтитын 89 тармақты орындау жоспарланған. Қаржы қаражаттың үлкен бөлігі іс жүзіндегі жобаларға, бірінші кезекте жұмыс істейтін жастар үшін жалдау баспанасын салуға, сондай-ақ студент-волонтердің шәкіртақысын көтеруге бағыттау жоспарлануда.

Жастар жылының басты тірек және құндылық-идеологиялық іс-шаралары Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың қатысуымен «Тәуелсіздіктің ұрпақтары» жастар жылының салтанатты ашылуы, Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың қатысуымен бірінші Қазақстан-Ресей жастарының ынтымақтастығы форумы және «Zegen» республикалық білім беру жастар лагері, Қазақстан халқы Ассамблеясының «Жастар синергиясы» Форумы және Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы жастар саясаты жөніндегі кеңестің отырысы болды. Осы іс-шараларды өткізу **жастардың ағымдағы қоғамдық үдерістерге тартылу деңгейін арттыруға ықпал етіп, мемлекеттік жастар саясатын іске асырудың жаңа нүктесіне айналды.**

Жол картасының маңызды бағыты ұзақ мерзімді 30 іс-шараны қамтитын 5 кешенді бастамадан тұрады.

Бірінші бастама жастарды, оның ішінде жұмыс істейтіндерді тұрғын үймен қамтамасыз етуді көздейді.

Осы тармаққа сәйкес жұмыс істейтін жастарды сатып алу құқығынсыз жалға берілетін тұрғын үйді беруге мүмкіндік беретін заңнамалық актілерге қажетті түзетулер енгізілді. Мемлекет басшысы ағымдағы жылдың 6 мамырында «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй қатынастары мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына қол қойды. «Нұрлы жер» тұрғын-үй салу мемлекеттік бағдарламасына жұмыс істейтін жастарға төлеп алусыз жалдау баспанасын беру бөлігінде толықтырулар енгізілді.

Осылай, ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі жалға берілетін тұрғын үй алуға қатысушыларға қойылатын негізгі талаптар мен механизмді анықтайтын ережелерді әзірлеп, бекітті (2019 жылғы 29 тамыздағы № 318 бұйрық). Сондай-ақ Мемлекет басшысы жұмыс істейтін жастар үшін жалға берілетін тұрғын үй құрылысының көлемін үш есеге – жылына 3 мың пәтерге дейін ұлғайту туралы тапсырма берді (Нұр-Сұлтан қ. – 1050 пәтер; Алматы қ. – 1050 пәтер; Шымкент қ. - 900 пәтер) (2021 жылға дейін 9000 пәтер).

Осылайша мемлекеттік институттар тарапынан жұмыс істейтін жастарды тұрғын үймен қамтамасыз ету жөнінде нақты шаралар қабылдануда.

Екінші бастама жастарды еңбекпен қамту мәселесін қамтиды.

Бұл бағытта мемлекеттік органдар жүйелі негізде, атап айтқанда, жастарды жұмысқа орналастыру мен жұмыспен қамтуға көмек көрсету бойынша жұмыс жүргізуде. Бұл жұмысты жақсарту үшін «Жас кәсіпкер» және «Жас маман» жобаларын қамтитын **«Жастар – Ел тірегі» ұлттық жобасы** әзірленді. Аталған жобаларды іске асыру тетігі ҚР Үкіметінің 2019 жылғы 31 мамырдағы №359 Қаулысымен бекітілген «Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына енгізілген.

«Жас кәсіпкер» жобасы аясында «Бастау Бизнес» бағдарламасы бойынша 20 мың адамды оқытуға қосымша 1,5 млрд.теңге бөлінді. Бағдарламаның шарттары бойынша білім алушылар санының кемінде 20 пайызы шағын несие алу негізінде бизнесті іске қосуы тиіс.

«Жас маман» жобасы заманауи оқу жабдықтарымен жабдықталған 200 жаңартылған оқу орны - 180 колледж және 20 жоғары оқу орны негізінде 100 танымал өндірістік және қызмет көрсету мамандықтары бойынша мамандар даярлауды қарастырады.

«Дипломмен ауылға» мемлекеттік бағдарламасын бөлек атап өткен жөн. ҚР Үкіметінің 2019 жылғы 31 мамырдағы №359 Қаулысына сәйкес ауылдық елді мекендерге жұмыс істеу және тұру үшін келген мамандарға «Дипломмен ауылға» бағдарламасы бойынша біржолғы жәрдемақы мөлшері 70-тен 100 АЕК-ке дейін артты.

2019 жылы «Жастар» зерттеу орталығы жүргізген әлеуметтік сауалнамаға сәйкес, жас қазақстандықтар «Дипломмен ауылға» жастарды қолдау жобасын жақсы білетіні анықталды, жастардың әрбір екінші өкілі аталған жоба туралы біледі (42.3%). Ақпараттану көрсеткіші белгілі бір дәрежеде жастардың осы бағдарламаға деген қызығушылығын білдіреді.

Үшінші бастама білім беру және еріктілік саласын дамытуға бағытталған.

Білім деңгейі ұлттың бәсекеге қабілеттілігінің басты көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Білім беру саласын қолдаудың мемлекеттік шараларының арқасында бүгінгі таңда **Қазақстан жастарының сауаттылық индексі бойынша 155 мемлекеттің арасында әлемдегі ең үздік 20 елдің қатарына кіреді (2015 жылғы деректер)**. Үкімет ұлттық білім беру жүйесін жаңғырту тетіктерін жақсартуды жалғастыруда. Жастар жылында академиялық материалдарға кеңінен қол жеткізу үшін жағдайлар жасалды. Осылайша OpenU ашық университетінің платформасында студенттерге арналған 100-ден астам онлайн курстар орналастырылды. Курс бейне дәрістерден, дәрістер жазбаларынан, тест тапсырмалардан және қосымша жаттығулардан тұрады. Студенттер қазақ және орыс тілдерінде онлайн-курстарға еркін қол жеткізе алады. Бұл платформаға 94 ЖОО, 30 мыңнан астам адам қосылды. Сонымен қатар әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің алаңында «Жаппай ашық онлайн курстар», 28 шетелдік серіктестестермен әзірленген студенттер мен университет профессорларына арналған дайындаған 2193 курс бар.

2019 жылы жас ғалымдарды қолдауға ерекше көңіл бөлінді. Атап айтқанда, іргелі және қолданбалы зерттеулерді гранттық қаржыландыру ұлғайтылды. 2020 жылдан 2022 жылға дейін 3 жыл ішінде гранттық қаржыландырудың жалпы сомасы 9 млрд. теңгені құрайтын болады.

Қазақстанда еріктілер қозғалысының дамуы ерекше назар аударуға тұрарлық. **ҚР Президенті Қ. К. Тоқаев 2020 жылды «Волонтер жылы» деп жариялады.** Волонтерлік қызмет үшін (ваучерлер немесе кредиттерді қайта есептеу) – «әлеуметтік студенттік несие» жобасы арқылы студенттерді қолдау тетігі әзірленді.

Жобаның тақырыптық модулі еріктілердің «Qazvolunteer.kz» бірыңғай интернет платформасында орналасқан. Несие әлеуметтік бағыттағы, қоғамдық пайдалы қызметпен айналысатын студенттерге келесі бағыттар бойынша беріледі: инклюзивті білім беру; репетиторлық (қазақ, ағылшын, информатика); девиантты мінез-құлықты кәмелетке толмаған балалармен жұмыс; балаларға арналған қосымша білім беру ұйымдарында аула және спорттық үйірмелер ұйымдастыру; медициналық және әлеуметтік мекемелерде (ұйымдарда) қарт адамдармен әлеуметтік жұмыс.

Қабылданған шаралар жаңа ұрпақты қоғамдық үдерістерге кеңінен тартуға және азаматтық белсенділікті нығайтуға негіз болуы керек.

Төртінші бастама жастардың әлеуметтік белсенділігін дамытуға бағытталған.

Жастардың әлеуметтік белсенділігін кеңейту мақсатында экологиялық мәдениетті дамытуда маңызды жұмыстар атқарылды. Осы орайда жастар арасында экологиялық стартаптардың республикалық байқауы жарияланды. Сонымен қатар экологиялық қауіпсіздік мәселелері бойынша, соның ішінде қоқыстарды сұрыптап жинауға арналған ақпараттық бюллетеньдер жасалды. Ақпараттық бюллетеньдерді Қазақстанның 17 аймағында тарату серіктестік арқылы, облыс орталығы мен ауданның барлық мектептеріне, ауыл мектептеріне жіберіледі. Сондай-ақ экологиялық қауіпсіздік мәселелері бойынша ақпараттық бюллетеньдерді әзірлеу, оның ішінде почта арқылы (коммуналдық қызметтер туралы түбіртектермен бірге), адамдар көп жиналатын жерлерде, лифтерде, әлеуметтік желілерде және т.б. жарнама түрінде қоқыстарды сұрыптап жинау жұмыстары жүргізілді.

Мектеп, студент және жұмыссыз жастарды маусымдық жұмысқа орналастыруға, Қазақстандағы экологиялық жағдайды жақсартуға бағытталған «Жасыл ел» жобасы тұрақты негізде жүзеге асырылуда.

Ағымдағы жылы жоба аясында 20 000-нан астам адам жұмысқа орналастырылды. Сонымен қатар, 31 қазан мен 2 қараша аралығында Павлодар қаласында «Жасыл ел» жастар еңбек жасақтарының мерейтойлық XV еңбек маусымының республикалық жабылуы өтті. Жобаның негізгі міндеті қоршаған ортаның жай-күйіне жеке жауапкершілік сезімін қалыптастыру, табиғатты ұтымды пайдалануға назар аудару, экологиялық мәдениетті қалыптастыру болып табылады.

Жалпы жас қазақстандықтардың әлеуметтік ұтқырлығын жақсарту үшін жастар туризмін ұйымдастыру жүйесін жетілдіру, жастарға арналған спорт клубтарын дамыту жөнінде шаралар қабылданды.

Бесінші бастама жас отбасын, денсаулықты және әлеуметтік инклюзивтілікті қолдау шараларын қамтиды.

Осы бағытта жергілікті атқарушы органдарымен тұрақты жұмыс жүргізілуде. ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі «Дағдарыс орталықтары одағы» заңды тұлғалар бірлестігімен, «Отбасы Академиясы» отбасын кешенді қолдау орталығы» және «Eurasian Expert Council» қоғамдық қорларымен бірлесе отырып, ауқымды жобаларды іске асыруда:

- психологтар, медициналық және әлеуметтік қызметкерлер, заңгерлер мен мамандарды тарта отырып, ажырасуды бастаған отбасыларға психологиялық және құқықтық кеңес беру мақсатында 8 өңірде: Нұр-Сұлтан, Алматы қалалары, Ақмола, Атырау, Жамбыл, Қостанай, Қарағанды және Шығыс Қазақстан облыстарында отбасы соттары жанынан «Бақытты отбасы» отбасыларды ресурстық қолдау орталықтары ашылды;

- «ÓNEGE» жобасы шеңберінде еліміздің 9 өңірінде: Шымкент қаласы, Алматы, Ақтөбе, Қызылорда, Маңғыстау, Павлодар, Түркістан, Солтүстік Қазақстан және Батыс Қазақстан облыстарында әлеуметтік қызмет жұмысы ұйымдастырылды. Сонымен қатар, әлеуметтік қызмет мамандарына арналған оқыту семинар-тренингтерін, вебинарлар өткізілді, әдістемелік материалдар, бейнероликтер әзірленді. «Жанұя» мобильді қосымшасы мен lichnost.kz онлайн-платформасы іске қосылды (отбасылық өмірге дайындалып жүрген жас жұптар үшін онлайн-курстар).

- «Qorǵau» жобасы шеңберінде жастар ресурстық орталықтарында (барлығы 208) тегін құқықтық консультациялар ұйымдастырылды. Жоба аясында 20 өзекті бағыт бойынша халықтың әлеуметтік осал топтарының құқықтарын қорғау алгоритмі бар арнайы сайт әзірленіп, іске қосылды.

Жастар үкіметтік емес ұйымдары Жол картасының тармақтарын жүзеге асыруға белсенді түрде атсалысты. Жастар ұйымдарын гранттық қолдау арқылы түрлі әлеуметтік жобалар жүзеге асырылды. Осылайша, гранттық қаржыландыру аясында **20 жастар ҮЕҰ жастарды қоғамдық үдерістерге тарту, қаржылық және ақпараттық сауаттылықты арттыру, суицидтік мінез-құлықтың алдын алу және профилактика жұмыстары ұйымдастырды.** Сондай-ақ шығармашыл жастарды қолдау, жастар туризмі және спорт мәселелерімен айналысты. Жастар ҮЕҰ жұмысының маңызды аспектісі еріктілікті, қайырымдылықты дамытуды, дағдарыс орталықтарын нығайтуды қамтитын әлеуметтік жауапкершілікті тәрбиелеу болды.

Сонымен қатар жастарды жұмыспен қамту бойынша «Жас кәсіпкер» және «Жас маман» сияқты перспективалы әлеуметтік жобалардың әлеуеті

әлі толық іске асырылмағанын атап өту қажет. Мысалы, «Жас маман» жобасы бойынша тек дайындық жұмыстары жүргізілді. Атап айтқанда,

- мүдделі мемлекеттік органдар, «Атамекен» ҰКП және жұмыс берушілердің салалық қауымдастықтары өкілдерінің қатысуымен БҒМ жанынан Комиссия құрылды;

- ЕХӘҚМ-мен бірлесіп 100 аса сұранысқа ие сервистік және индустриялық мамандық анықталды;

- облыстар және Нұр-сұлтан, Алматы және Шымкент қалаларының әкімдіктерімен бірлесіп «Жас маман» жобасына қатысу үшін 180 колледж және 20 жоғары оқу орындарының алдын ала тізбесі белгіленді;

- колледждер мен жоғары оқу орындарын іріктеудің ашықтығын қамтамасыз ету үшін «Кәсіпқор» Холдингі» КЕАҚ базасында Ақпараттық жүйе әзірленді;

- «Атамекен» ҰКП-мен бірлесіп жабдықтардың алдын ала тізімі жасалды;

- шетелдік серіктестермен келіссөздер басталды;

- еңбек нарығында сұранысқа ие мамандықтар бойынша білікті кадрлар даярлауды ұйымдастыру және қаржыландыру Ережелерінің жобасы (бұдан әрі – Ереже жобасы) әзірленді. Қазіргі уақытта Ереже жобасы мүдделі мемлекеттік органдарда келісілуде, сондай-ақ Ереже жобасына «Атамекен» ҰКП, Білім және ғылым, балалардың құқықтарын қорғау мәселелері жөніндегі Қоғамдық кеңес, Қазақстанның жоғары оқу орындары қауымдастығынан тұжырымдамалар алынды.

Сонымен қатар жобаны іс жүзінде іске асыру мыңдаған жас қазақстандыққа талап етілетін мамандықтар туралы білуге мүмкіндік береді және оларға болашақта жұмысқа орналасуға көмектеседі. Яғни жоба сапалы білім алуды ғана емес, сонымен қатар еңбек нарығындағы ұтқырлыққа ықпал етеді.

«Жас кәсіпкер» жобасына қатысты, бүгінгі таңда «Бастау-Бизнес» бағдарламасы аясында 18,9 мың адам оқуға жіберілді, 17,9 мың адам оқуды аяқтады, оның ішінде 14,5 мың адам бизнес жобаларын қорғады. Жоба жергілікті жерлерде жастар кәсіпкерлігін, жастар бизнес-идеяларын қолдауға ықпал ететінін атап өту қажет, олар сайып келгенде қазақстандық қоғамның сапалы әлеуметтік-экономикалық дамуы үшін жағдай жасайтын болады.

«Жастар» ҒЗО-ның әлеуметтік зерттеу деректеріне сәйкес, жастардың тек **23,5%-ы ғана Жастар жылын өткізу туралы ештеңе естімеген.**

Дегенмен олардың көпшілігі теледидар (43,8%), интернет-сайттар (24,7%) және әлеуметтік желілер (24,6%) сияқты ақпараттық ресурстар арқылы білген. Сонымен қатар Жол картасы аясында іске асырылып жатқан қолдау тапқан бастамалардың үштігіне жұмыс істейтін жастар үшін жалға берілетін тұрғын үй құрылысы (18,9%), «Бастау бизнес» жобасы аясында жастарды кәсіпкерлік негіздеріне оқыту (13,5%), «Дипломмен ауылға» мамандықтар тізбесін кеңейту (13,0%) кірді.

1-кесте. Жастар жылы аясында Президент жариялаған қандай идеялар бірінші кезекте іске асырылуы тиіс деп ойлайсыз? %

№	Іс-шара	%
1.	Жұмыс істейтін жастар үшін жалға берілетін тұрғын үй салу	18,9
2.	«Бастау бизнес» жобасы аясында жастарды кәсіпкерлік негіздеріне оқыту	13,5
3.	«Дипломмен ауылға» мамандықтар тізімін және мөлшерін кеңейту	13,0
4.	«Zeren» республикалық жастар білім беру лагерін өткізу	9,3
5.	Жас қазақстандықтарға мансаптық бағдарлауға бағытталған «Өзіңді тап» жобасының басталуы	9,2
6.	Жастардың стартаптарын қолдау қорын құру мәселесімен жұмыс жасау	7
7.	Еріктілік қызметпен айналысатын жоғары оқу орындарының студенттеріне стипендия мөлшерін 30%-ға арттыру	4,8
8.	«Жасыл ел» қозғалысының негізінде «Жасыл қала - Жасыл ауыл» ұлттық жобасын жүзеге асыру	4,7
9.	Еліміздің жоғары оқу орындары мен колледждерін OpenU Университетінің платформасына қосу	4,4
10.	ҚХА «Жастар синергиясы» форумын ұйымдастыру және өткізу	3,7
11.	Жас ғалымдардың іргелі және қолданбалы зерттеулеріне гранттық қаржыландыруды ұлғайту	2,9
12.	Отбасылық кеңес беру үшін бірқатар әлеуметтік жобаларды іске асыру	2,8
13.	Жастар арасындағы суицидтік мінез-құлықтың алдын алуға бағытталған іс-шаралар кешенін жүргізу	2,5
14.	«Қазақстанды таны» жас блогерлер форумын өткізу	1,9
15.	Өңірлік жастар чемпионаттарын өткізу практикасын жаңарту	1,4

Жалпы Жастар жылына арналған Жол картасының шаралары жастардың әлеуметтік және азаматтық белсенділігін арттыруға, жастар бастамаларын қолдауға бағытталған көптеген шараларды қамтиды. Нәтижесінде жас қазақстандықтардың 17,2%-ы ғана мемлекет жастарға ештеңе жасамайды деп санайды.

2.2. Өңірлер бойынша Жастар жылын өткізу бойынша жол карталарын зерделеу (өңірлердегі жастардың өзекті мәселелерін және оларды шешу бойынша қолданылатын тиісті шараларды анықтау мақсатында Жол карталарына, бастамашыл жобалар мен ресми құжаттарға салыстырмалы талдау жүргізу).

Мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыру барлық жерде жүргізіледі. Осы мақсатта әрбір облыс пен республикалық маңызы бар қаланың даму ерекшелігін ескере отырып, Жастар жылын өткізу жөніндегі өңірлік Жол карталары әзірленді. Бұл демографиялық факторлармен де, әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштермен де түсіндіріледі. Мысалы, **оңтүстік облыс жастарының солтүстіктен сандық басымдылығы байқалады**. Алматы, Түркістан облыстары, сондай-ақ Алматы және Шымкент қалалары елдегі жалпы жастар санының 39,4% құрайды. Егер біз Жамбыл және Қызылорда облыстарын аталған әкімшілік бірліктерге қосатын болсақ, онда олардың үлесі 50%-дан асады. Осыған қарамастан, Қазақстанның барлық аймақтарында жастар мемлекеттік саясаттың басты басымдықтарының бірі болып қала береді.

Республикалық Жол картасы аясында бірнеше өңірлерде идеологиялық бағыттағы негізгі іс-шаралар өткізілді. 2019 жылы 21 мамырда Қостанай қаласында Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың қатысуымен **Қазақстан-Ресей жастар ынтымақтастығы бірінші форумы өтті**. Форум барысында әлеуметтік жобалар, ерікті бастамалар таныстырылды. Форум қорытындысы бойынша **Мемлекет басшысы Ұлттық еріктілер желісінің бастамасын қолдап, 2020 жылды Еріктілер жылы деп жариялау туралы шешім қабылдады**.

1-30 шілде аралығында Ақмола облысының Зеренді ауданында **«Zeren» республикалық білім беру жастар лагері өтті**. Лагерьге 18-29 жас аралығындағы жастар қатысты, іс-шараның жалпы қамтылуы бүкіл Қазақстаннан 600 адамды құрады.

Бұған дейін атап өтілгендей, аталған іс-шаралар ағымдағы мемлекеттік жастар саясатының негізгі идеологиялық нарраторларын бекітіп, болашақты дамытудың стратегиялық бағыттарын айқындады.

Жергілікті атқарушы органдардың ақпаратына сәйкес өңірлік Жол карталарын зерделеудің егжей-тегжейлі талдауы келесі нәтижелерді көрсетті.

Ақмола облысы.

«Жас кәсіпкер» жастар кәсіпкерлігін дамыту жобасы аясында 1037 адам оқытылды, жоспар бойынша 950 адам, бұл 109,2% құрайды. Ақмола облысының жергілікті атқарушы органдары жас кәсіпкерлердің 41 өтінішін қабылдады, оның ішінде **39 млн теңге сомасына 14 мемлекеттік грантты мақұлдады.** «Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы бойынша ауыл жастарынан 53 жас адам, қала жастарынан 107 адам шағын несие алды. Жалпы сомасы 80,8 млн теңгені құрады.

«Дипломмен ауылға» жобасы аясында 410 адамға 69 млн. теңге көлемінде жәрдемақы тағайындалды, оның ішінде келесі салалардағы мамандар: білім – 315 адам, денсаулық сақтау – 72, мәдениет – 7, агроөнеркәсіп кешені – 6, спорт – 6, әлеуметтік қамсыздандыру – 4. Жұмыспен қамту мәселесіне келетін болсақ, жыл басынан бері жастар ресурстық орталықтары 500 жасты жұмысқа орналастыруға көмек көрсеткенін атап өткен жөн.

Қала және ауыл жастарын жан-жақты дамыту мақсатында коворкинг-орталықтар ашылып, онда жұмыспен қамтылмаған жастарды әлеуметтендіруге бағытталған іс-шаралар, сондай-ақ жұмыссыз жастарды еңбек нарығының қазіргі жағдайына бейімдеуге бағытталған тренингтер, шеберлік сыныптар өткізіледі. Қазіргі уақытта облыс аумағында 13 коворкинг-орталық жұмыс істейді (Көкшетау қаласында, Ақкөл, Бурабай, Егіндікөл, Ерейментау, Қорғалжын, Целиноград және т.б. аудандарда).

Жалпы облыс бойынша жастарға бағытталған бірқатар іс-шаралар өткізілді.

Ақтөбе облысы.

Өңірдің басты оқиғаларының бірі – Ақтөбе қаласының 150 жылдығы болды. Осы тарихи күнді, сондай-ақ Жастар жылын мерекелеу аясында **«Жастарға қолжетімді 150 пәтер» бағдарламасы** іске қосылды, пәтерлердің кілті жас отбасылар мен мамандарға табысталды.

«Жас кәсіпкер» республикалық жобасы бойынша 1204 адам оқытылды. Сондай-ақ 315 жас өз бизнес жобаларын қорғады, олардың 135-і гранттық қаржыландыруға ие болды.

Барлығы Жастар жылында 1000-нан астам іс-шара өткізіліп, олардың саны 70 мыңнан астам адамды құрады.

Алматы облысы.

Жастар кәсіпкерлігін қолдау мақсатында 273 адамға жаңа бизнес-жобаларды жүзеге асыруға бағытталған 137,9 млн. теңге сомасында гранттар берілді. Жобалардың көпшілігі «Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде іске асырылды.

Атырау облысы.

Жол картасын іске асыру жастарға «Бастау Бизнес» жобасы аясында 1 949,3 млн теңге (453 адам) шағын несие алуға мүмкіндік берді. Жалпы жастар саясаты басқалары сияқты «Жастар тәжірибесі» ағымдағы мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде жүзеге асырылуда.

Шығыс Қазақстан облысында да республикалық Жол картасына сәйкес әлеуметтік жобалар жүзеге асырылуда.

Жамбыл облысы.

«Бастау Бизнес» жобасы аясында шамамен 483 адам оқытылды, 227 жас 976,1 млн. теңге көлемінде шағын несие алды, ал 360 адам 181,8 млн теңге көлемінде қайтарымсыз гранттық қаржыландыруға қосылды. Сонымен қатар «Бизнестің жол картасы-2020» жобасының аясында 153 адам бизнес-идеяларын қорғап, 314 миллион теңге көлемінде грант алды.

Еңбек жастарын қолдау мәселелері жеке назар аударуды талап етеді. «Дипломмен ауылға» бағдарламасы бойынша 437 жас маманға 81,1 млн теңге көлемінде біржолғы жәрдемақы төленді, сондай-ақ 725,1 млн теңге жеке тұрғын үй сатып алуға 201 маманға бөлінді.

Батыс Қазақстан облысында да басқа аймақтардағыдай, «Жас кәсіпкер» бағдарламасы кеңінен жүзеге асырылуда, 1000 адам оқытылып, олардың 816-ы бизнес жобаларын қорғады, 334-і грант, 1-уі шағын несие алды. «Дипломмен ауылға» бағдарламасы 599 жас маманды қамтыды, олар 229,3 млн. теңге мөлшерінде біржолғы жәрдемақы алды. Оның ішінде ауылдық жерлерге келген 369 маманға тұрғын үй сатып алуға 1,2 миллиард теңге бөлінді.

Қарағанды облысы.

Жастар кәсіпкерлігін қолдау және дамыту үшін «Жас кәсіпкер» жобасы аясында 200 АЕК мөлшерінде 550 грант бөлінді, оның ішінде 206 жас грант алды. Сонымен қатар жастарға арналған «Бизнестің жол картасы-2020» бағдарламасы бойынша 27 миллион теңге көлемінде қайтарымсыз гранттар қарастырылған. «Дипломмен ауылға» жобасы аясында 2019 жылдың

басынан бастап ауылдық жерлерге басым мамандықтар бойынша 128 жас маман келді (2017 ж. - 151, 2018 ж. - 386).

Жалпы облыс бойынша 45 000 жас адамды қамти отырып, 300-ден астам іс-шара өткізілді.

Қостанай облысында «Бизнестің жол картасы-2020» бағдарламасы аясында жас кәсіпкерлерді гранттық қаржыландыруға республикалық бюджеттен қосымша 30 млн. теңге бөлінді (қолданыстағы 30 млн. теңгеге қосымша). Алайда осы қаражат аясында жас кәсіпкерлердің жалпы сомасы 31 миллион теңгені құрайтын 11 жобасы мақұлданды. Сондай-ақ өнімді жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы аясында жастар қатарындағы тұлғаларға жаңа бизнес-идеяларды іске асыруға 271 грант берілді.

«Дипломмен ауылға» жобасын жүзеге асыруда 2019 жылы 314 маманға (оның 87-і медициналық мамандықтар үшін) 55 млн. теңгеге көтерме жәрдемақы тағайындалды. Сондай-ақ 217 маманға (оның ішінде 58 медициналық мамандықтар үшін) 821 миллион теңгеге тұрғын үй сатып алуға әлеуметтік қолдау көрсетілді.

Қызылорда облысының билік өкілдері Жастар жылын өткізу бойынша Жол картасының басым бағыттарын белсенді жүзеге асыруда. «Бастау Бизнес» жобасы аясында 825 адам оқытылды, оның 141-і шағын несие алды, ал 309-ы мемлекеттік грантқа қол жеткізді. Сондай-ақ «Бизнестің жол картасы-2020» мемлекеттік бағдарламасы жас кәсіпкерлердің 44 бизнес-жобасына 21 млн теңге көлемінде қаржы алуға мүмкіндік берді.

Осы орайда **Павлодар облысында** жүзеге асырылып жатқан мемлекеттік жобалардың аясында 29 жасқа дейінгі жастардың 6943-і жұмыс қауіпсіздігімен қамтылды. Өнімді жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы аясында 254 жасқа 200 АЕК (505 000 теңге) көлемінде гранттар берілді.

Солтүстік Қазақстан облысы.

«Дипломмен ауылға» жобасы аясында тұрғын үй сатып алу немесе салу үшін 190 жас маманға бюджеттік несие берілді. Одан бөлек аудан бюджетінен 363 маманға көтерме жәрдемақы төленді. «Жас кәсіпкер» жобасы бойынша кәсіпкерлік негіздері бойынша 543 адам білім алса, оның ішінде 331 адам оқуды аяқтады.

Маңғыстау және Түркістан облыстарында жастар саясаты саласындағы бірқатар мемлекеттік бағдарламаларды жүзеге асыруға баса назар аударылды.

Республикалық маңызы бар үш қалада Жол картасы бекітіліп, тиісті іс-шаралар іске асырылды. Республикалық деңгейде **Нұр-Сұлтан, Алматы, Шымкент қалаларында жалға берілетін тұрғын үй құрылысына 21,6 млрд теңге бөлу туралы** шешім қабылданды. 2019-2021 жылдар аралығында 9000 пәтер салынатын болады. 5 жылға сатып алу құқығынсыз жалдамалы тұрғын үй алуға үміткер болып жұмыс істейтін жастар – жалпы білім беретін мектептердің және (немесе) техникалық және кәсіптік және (немесе) орта білімнен кейінгі және (немесе) жоғары, және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламаларын меңгерген және еңбек қызметін жүзеге асыратын Қазақстан Республикасының 29 жасқа дейінгі азаматтары бола алады.

Жалпы **Жастар жылын өткізу туралы өңірлер бөлінісінде хабардар болу деңгейін** жеке атап өткен жөн. Ең көп ақпараттанған жастар Түркістан (82,2%) және Ақтөбе (70,7%) облыстарында, Шымкент қаласында (75,0%), ең төмен көрсеткіш Қарағанды (47,7%) және Қостанай облыстарында (47,2%), Нұр-Сұлтан (47,1%) қаласында. Сараптама көрсеткендей, оңтүстік өңірлердің тұрғындары басқа өңірлерге қарағанда ақпараттанған болып шықты, ал еліміздің солтүстігінде: Қарағанды, Қостанай, Павлодар және Солтүстік Қазақстан облыстарында сұралған жастардың 50%-ы дерлік 2019 жылды Жастар жылы деп жарияланғанын естімеген.

2-кесте. Қазақстанда 2019 жыл Жастар жылы деп жарияланғанын білесіз бе? %

№	Аймақ	Иә, бұл туралы жақсы білемін және тіпті жастар күніне арналған іс-шараларға қатысты	Иә, бұл туралы жақсы білемін, бірақ іс-шараларға қатысқан жоқпын	Бұл туралы бірдеңе естідім	Жоқ, бұл туралы ештеңе естімедім
1.	Ақмола облысы	37,8	24,4	28,9	8,9
2.	Ақтөбе облысы	39,7	31,0	10,3	19,0
3.	Алматы облысы	8,7	38,1	34,1	19,0
4.	Атырау облысы	9,5	23,8	23,8	42,9
5.	Шығыс Қазақстан облысы	36,7	35,4	20,3	7,5
6.	Жамбыл облысы	8,1	60,8	16,2	14,9
7.	Батыс Қазақстан облысы	4,9	39,0	43,9	12,2
8.	Қарағанды облысы	11,6	20,9	19,8	47,7
9.	Қостанай облысы	0,0	15,1	37,7	47,2
10.	Қызылорда облысы	29,1	27,3	14,5	29,1
11.	Маңғыстау облысы	2,2	30,4	47,8	19,6
12.	Павлодар облысы	18,2	29,5	9,1	43,2
13.	Солтүстік Қазақстан облысы	3,1	15,6	43,8	37,5
14.	Түркістан облысы	39,3	42,9	9,3	8,6
15.	Нұр-Сұлтан қ.	0,0	2,9	50,0	47,1
16.	Алматы қ.	11,0	34,6	29,9	24,4
17.	Шымкент қ.	18,4	56,6	19,7	5,3

Дереккөз: «Жастар» F3O, 2019

Жастар жылын өткізу жөніндегі өңірлік Жол картасы шеңберінде іске асырылған іс-шараларды талдау барысында келесі үрдістер анықталды.

Біріншіден, өңірлік бөліністе Жастар жылын өткізу жөніндегі барлық Жол карталары қандай да бір өңірлік арнайы жобаларды қамтымаған ҚР Үкіметі бекіткен республикалық Жол картасын қайталайды.

Екіншіден, іске асырылып жатқан іс-шаралардың көпшілігі екі міндетті шешуге бағытталған: кәсіпкерлік негіздеріне оқыту және гранттық қолдау алу. Сонымен қатар олардың барлығы «Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, «Бизнестің жол картасы 2020», «Дипломмен ауылға» бағдарламалары сияқты жүзеге асырылып жатқан ауқымды мемлекеттік бағдарламалар аясында жүзеге асырылып жатыр.

Үшіншіден, жастар арасында Жастар жылы аясында өткізіліп жатқан іс-шаралар туралы, әсіресе елдің солтүстік аймақтарында ақпараттану деңгейі төмен. Дәл осындай жағдай елдің батыс өңірлерінде де байқалады.

2.3. Жастарды мемлекеттік қолдау бойынша қолданыстағы шараларға талдау жүргізу (басым бағыттар бойынша мемлекеттік органдардың қолданыстағы кешенді шараларын қарастыру: әлеуметтік қамсыздандыру, бастамаларды қолдау, білім және ғылым, жұмыспен қамтуға жәрдемдесу және т.б.).

Қазақстандағы жастар саясаты – елдің негізгі даму басымдықтарының бірі. Соңғы жылдары мемлекет пен жастар арасындағы қатынастарды реттеуге бағытталған негізгі құжаттар қабылданды. Атап айтқанда, «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» 2015 жылғы 9 ақпандағы № 285-V Қазақстан Республикасының Заңы мемлекеттік жастар саясаты саласындағы туындайтын қоғамдық қатынастарды реттейтін негізгі нормативтік-құқықтық құжат болып табылады. Онда мемлекеттік жастар саясатының мақсаты, міндеттері мен қағидаттары, сондай-ақ жастарды, оның әлеуметтік және саяси құқықтарын мемлекеттік қолдау тетіктерін іске асыру механизмі бекітілген. Осы заңның алдында 2004 жылғы 7 шілдедегі №581 «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заңы болды. Бұдан басқа түрлі мемлекеттік және салалық бағдарламалар белгілі бір дәрежеде мемлекеттік жастар саясатының саласын реттеді: Жастар саясатының 2005-2007 жылдарға арналған бағдарламасы, Қазақстан Республикасының азаматтарын патриоттық тәрбиелеу жөніндегі 2006-2008 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасы және т.б.

3-кесте. Жастар саясатын дамытуға бағытталған мемлекеттік бағдарламалардың тізімі²¹

№	Бағдарламалар атауы	Жауапты мемлекеттік орган
1.	1999 жылғы мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы	Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігі
2.	2001 жылғы «Қазақстан жастары» бағдарламасы	
3.	Жастар саясатының 2003-2004 жылдарға арналған бағдарламасы	Мәдениет министрлігі

²¹ Қазақстанның жастар саясаты: мемлекеттік бағдарламалар, құндылықтар және әлеуметтену, <https://strategy2050.kz/ru/news/51269/>

4.	«Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясаты туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 7 шілдедегі №581-II Заңы	
5.	Жастар саясатының 2005-2007 жылдарға арналған бағдарламасы	Білім және ғылым министрлігі (2016 жылғы 13
6.	Қазақстан Республикасының азаматтарын патриоттық тәрбиелеу жөніндегі 2006-2008 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы	қыркүйектен бастап - Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі, 2018 жылдың 2
7.	Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы	шілдесінен бастап - Қазақстан Республикасы Қоғамдық даму министрлігі, 25 ақпан 2019 ж. -
8.	«Қазақстан 2020: болашаққа жол» Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасы	Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі)
9.	«Қазақстан 2020: болашаққа жол» Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары (бірінші кезең - 2013-2015)	
10.	«Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 9 ақпандағы № 285-V Заңы	
11.	«Қазақстан 2020: болашаққа жол» Қазақстан Республикасы мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары (екінші кезең - 2016-2020 жж.)	

Мемлекеттік жастар саясаты саласындағы қабылданған негізгі нормативтік-құқықтық құжаттар қазақстандық жастардың рухани, мәдени, білім беру, кәсіби қалыптасуы мен физикалық дамуы үшін әлеуметтік-

экономикалық жағдай жасауға, оның шығармашылық әлеуетін бүкіл қоғамның мүддесіне ашуға мүмкіндік берді. Осы нормативтік-құқықтық актілердің аясында жастарды дамытудың басым бағыттары бойынша үкіметтік шаралар қабылданды: *әлеуметтік қамсыздандыру, бастамаларды қолдау, білім және ғылым, жұмыспен қамтуға жәрдемдесу және басқалар.*

Жастарды әлеуметтік-экономикалық жағынан қолдау туралы айтар болсақ, еңбек және жұмыспен қамту саласындағы мемлекеттік жастар саясаты жастарды жұмыспен қамту, қоғамдық жұмыстарды дамыту және жастарды кәсіптік және біліктілікті арттыру курстарына даярлау жөніндегі арнайы жобаларды іске асыру арқылы жүзеге асырылады. Мұнда бірден бірнеше мемлекеттік бастамаларды атап өткен жөн. **2009 жылдың шілдесінде**, он жыл бұрын басталған **«Дипломмен ауылға» жобасы ең танымал болды және өзінің тиімділігін дәлелдеді.** Жастар бұл жобаны жақсы біледі және мұны 2019 жылы «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы жүргізген әлеуметтік зерттеу растайды. Атап айтқанда, бұл жоба туралы жас ұрпақтың әрбір екінші өкілі біледі (42,3%). Жалпы **бағдарламаны іске асыруды қолға алғалы оған 60 мыңнан астам адам қатысты.** Ресми деректерге сәйкес, мамандықтар бойынша ең көп сұранысқа ие білім беру саласы, оған 42 745 адам (71,2%) тартылды. Екінші орында – денсаулық сақтау. Бұл саланы 12 705 адам (21,2%) таңдады. Одан әрі агроөнеркәсіптік кешен мамандықтары 1 665 адам (2,8%) және мәдениет мамандықтары – 1 604 (2,7%). Сұранысқа сай соңғы орында спорт саласы – 863 (1,4%), әлеуметтік қамтамасыз ету саласы – 483 (0,8%). Ауылдық елді мекендерге тартылған мамандар 7,4 млрд.теңге көлемінде көтерме жәрдемақы алды. Оның ішінде 27,5 мыңнан астамы тұрғын үй сатып алуға 70,6 млрд теңгеге бюджеттік несие алды.

2019 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша 2 527 маманға тұрғын үй сатып алуға жалпы сомасы 9,1 млрд теңге бюджеттік несие берілді. Ал 5 172 маманға жалпы сомасы 911,4 млн теңгеге көтерме жәрдемақы берілді²². «Дипломмен ауылға» жобасын іске асыру нәтижесінде келген мамандардың **жалпы санынан 95%-ы ауылда өмір сүруге және жұмыс істеуге қалды.** Осылайша жас мамандарды жұмысқа орналастыру мәселесі ғана шешіліп қоймай, ауыл халқының білікті мамандарға деген қажеттілігі бойынша мәселелер де шешілді.

²² «Дипломмен ауылға». 10 жыл ішінде бағдарламада не өзгерді. <https://strategy2050.kz/ru/news/53517/>

Студент жастарды мемлекеттік қолдау шараларын бөлек тармақпен атап өту керек. 2019 жылдың наурыз айында еліміздің Тұңғыш Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаев 2022 жылдың соңына дейін кемінде 75 мың орындық жаңа студенттік жатақханалардың құрылысын қамтамасыз етуді тапсырды. Бұл студенттердің алдағы жылдардағы тұрғылықты жерлеріне қатысты мәселені толығымен шешуге мүмкіндік береді. 1 қыркүйектен бастап Президент Қ.К. Тоқаев **техникалық және кәсіптік білімнің жұмысшы мамандықтары бойынша оқитын 122,5 мың адамның стипендияларын 30%-ға арттыруды** тапсырды²³. Жалпы тәуелсіздік жылдары 2,8 миллион жоғары білімді маман дайындалды. Егер 1991 жылы жоғары білімі бар жастардың саны 42 мың адамды құраса, 2018 жылы - 150 мыңнан асты²⁴. Нәтижесінде отандық білімнің қол жетімділік факторы халықаралық аренада беделге ие болды. Жастардың сауаттылығының жаһандық индексі бойынша Қазақстан әлемдегі **155 мемлекеттің ішінде 15-ші орында**.

1993 жылы Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев бекіткен «Болашақ» халықаралық стипендиясы еліміздің кадрлық әлеуетін дамытуға және қалыптастыруға ерекше үлес қосып отыр. Осы білім беру бағдарламасының 26 жылы ішінде шамамен 13 000 стипендия тағайындалды. 2014 жылы «Болашақ» президенттік бағдарламасы Британдық Кеңес пен Герман академиялық алмасулар қызметі зерттеулерінің қорытындысы бойынша Майами қаласында (АҚШ) өткен Going Global VIII халықаралық конференциясында әлемдегі ұқсас 11 шәкіртақы бағдарламасы бойынша үздік деп танылды. «Болашақ» стипендиясының халықтың қалың жігі үшін қол жетімділігі, дайындық пен одан кейінгі жүргізудің дәлдігі ерекше атап өтілді²⁵.

Өз кезегінде, ғылым саласында қабылданған стратегиялық қадамдардың арқасында бүгінде ғалымдардың үштен бірі - жастар²⁶ және олардың әлеуеті зор. Осы тұрғыда жас ғалымдардың іргелі және қолданбалы зерттеулерді гранттық қаржыландыруды 3 миллиард теңгеге ұлғайту жөніндегі мемлекеттік бастамасы өзекті болып табылады. Жалпы 2019 жылы ғылым саласына 43 миллиард теңге бөлінсе, келесі жылы – 63 миллиард теңге бөлінетін болады. Осылайша білім және ғылым

²³ Қазақстанда стипендия артады: студенттер қанша алады, <https://ru.sputniknews.kz/education/20190628/10745542/stipendii-studenty-povishenie-kazakhstan.html>

²⁴ Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Жастар жылының ашылу салтанатында сөйлеген сөзі, http://www.akorda.kz/ru/speeches/internal_political_affairs/in_speeches_and_addresses/vystuplenie-prezidenta-kazahstana-na-nazarbaeva-na-torzhestvennoi-ceremonii-otkrytiya-goda-molodezhi

²⁵ «Болашақ» бағдарламасының тарихы, <https://www.bolashak.gov.kz/ru/o-stipendii/istoriya-razvitiya.html>

²⁶ Асхат Аймағамбетов: «Біз білім саласында сыбайлас жемқорлықтың барын мойындауымыз керек», <https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-interview-minister-of-education-askhat-aimagambetov/30215207.html>

саласындағы қазіргі мемлекеттік қолдау шаралары бұл бағыттар мемлекеттік жастар саясатын дамытуда маңызды фактор болып табылатындығын көрсетеді. Жас қазақстандықтардың білімінің жоғары деңгейі және олардың ғылыми әлеуеті елдің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға тікелей әсер етеді.

Осы орайда жастардың басқа мемлекеттік бағдарламалар туралы да жақсы білетінін айта кету керек. Мысалы, «Жасыл ел» мемлекеттік жастар жобасы туралы сұралғандардың 39,2%-ы біледі. Жастардың «Болашақ» халықаралық стипендиясы туралы хабардар болу деңгейі 30,9%-ды құрайды. «Жастар тәжірибесі» және «Серпін-2050» жобалары жастарды қолдау бойынша танымал бес жобаның тізіміне енеді, бұл тиісінше 23% және 20,5%. Дегенмен **«Жастар корпусын дамыту» мен «Жастар кадрлық резерві» жобалары жастар арасында кеңінен танымал болуды қажет етеді**, өйткені бұл бағдарламаларды білетін және естіген жастар тиісінше 2% және 1,8%-ды ғана құрады.

Жұмыспен қамту мәселесі жас қазақстандықтардың негізгі сұраныстарының бірі болып қала береді. Осы мақсатта 2009 жылдан бастап жұмыс орындарында алынған мамандыққа сәйкес өңірлерде тәжірибелер мен тағылымдамалар ұйымдастырылды. Мәселен, **«Жастар практикасы» бағдарламасы** аясында 2018 жылы 27,5 мың жас маман жұмысқа жіберілді. Қазіргі уақытта жастар практикасы үшін жалақы 25 айлық есептік көрсеткішті құрайды, қаражат республикалық немесе жергілікті бюджеттен бөлінеді. 2017 жылдан бастап **«Баршаға арналған тегін техникалық және кәсіптік білім беру (ТЖБ)» жобасы** жүзеге асырыла бастады. Оқумен ҰБТ тапсырмаған, оқу орындарына түспеген және қолайсыз отбасынан шыққан тұлғалар қамтылған. Аталған жобаның барлық қатысушылары оқу ақысын төлеу, бір рет ыстық тамақпен, стипендиямен, жолақымен қамтамасыз етіледі. Жобаны іске асыру басталғаннан бері екі жыл ішінде 41 мың жас тегін техникалық және кәсіптік оқумен қамтылған, бұл оларға бірінші мамандық алуға мүмкіндік берді, еңбек нарығында сұранысқа ие біліктіліктер мен дағдылар бойынша 41,5 мың қысқа мерзімді кәсіптік оқумен қамтылған. Қысқа мерзімді кәсіптік оқуды аяқтағандардың ішінен **23,4 мың адам немесе 68% тұрақты жұмыс орындарына орналастырылды**²⁷.

Сонымен қатар, жұмыспен қамтуды қамтамасыз ету мақсатында **жастар кәсіпкерлігін дамыту кеңінен қолдау табуда**. Мемлекет тарапынан

²⁷ Азаматтарды жұмыспен қамту және оқу курстары: нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлік бағдарламасын іске асырудың негізгі нәтижелері, <https://www.zakon.kz/4952697-trudoustroystvo-grazhdan-i.html>

«Бизнестің жол картасы-2020» бағдарламасы бойынша жастар кәсіпкерлігіне арналған гранттар көлемін екі есеге ұлғайту көзделіп отыр. Сонымен үш жыл ішінде 600 адамға грант беріледі. Сонымен қатар үш жыл ішінде 15 мың жас кәсіпкерге өздерінің бизнес-идеяларын жүзеге асыру үшін шағын несие беріледі. Бұл «Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Мемлекеттік жастар саясатын дамытудың тағы бір басым бағыты - жастар бастамаларын қолдау. 2008 жылдың шілдесінен бастап **Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Жастар саясаты жөніндегі кеңес** жұмыс істейді, ол жастарға қатысты мемлекеттік саясатты қалыптастыру және іске асыру бойынша басымдықтарды айқындау бойынша ұсыныстар әзірлеумен айналысады. 2012 жылдың сәуір айында Қазақстан халқы Ассамблеясының XIX сессиясында Қазақстанның Тұңғыш Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың тапсырмасы бойынша **«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы** құрылды. Орталықтың негізгі мақсаты барлық жастар санатындағы түрлі проблемаларды ерте анықтау және алдын-алу бойынша жастар ортасындағы үдерістерді терең зерттеу болып табылады²⁸. Сондай-ақ «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 9 ақпандағы Заңының 24-бабының 2-тармағына сәйкес «Жастар» ММ зерттеу жүргізеді және мемлекеттік жастар саясатын іске асыруға әдістемелік қолдау көрсетеді. Жастар мен жастар ұйымдарын қолдау және дамыту бойынша қызмет көрсету мақсатында құрылған **жастардың ресурстық орталықтарының** жайын айрықша айта кету керек. Барлық осы институционалды тетіктер мемлекет пен жастар арасында кері байланыс орнатуға, ең алдымен жас қазақстандықтардың қажеттіліктерін зерделеуге, жастар бастамаларын ашуға мүмкіндік береді.

Бұл жерде жастар саясаты саласындағы стратегиялық міндеттерді іске асыру үшін мемлекет қабылдаған бірнеше кешенді шаралар ғана келтірілген. Осылайша, мемлекет жастарды қолдау бағытында жүйелі жұмыстар жүргізуде.

²⁸ «Жастар» ФЗО тарихы, <http://eljastary.kz/history>

ҰСЫНЫСТАР

Мемлекеттік жастар саясатын іске асыру тетіктерін одан әрі жетілдіру үшін:

1. Жастар саясаты саласындағы жүзеге асырып жатқан мемлекеттік жобаларға олардың тиімділігі тұрғысынан талдау жасау. Бұл шара мемлекеттік бағдарламаларды өзектендіруге және оларды одан әрі ұзартуға ықпал етеді;
2. «Қазақстан жастарының өмірі қандай» екенін білу үшін жастар ортасында наразылықтардың көбеюі, көші-қон, әлеуметтік-мәдени дамудың төмендеуі, қазақ тілді жастар және басқалары туралы бірқатар әлеуметтік зерттеулер жүргізу қажет. Бұл зерттеулер идеологиялық бағыттағы жаңа стратегиялық құжаттарды әзірлеу үшін қазіргі қазақстандық жастардың құндылықтары мен мүдделерін анықтауға көмектеседі;
3. Волонтерлер қозғалысының жалпы стратегиясын әзірлеу мүмкіндігін қарастыру. 2020 жыл Волонтер жылы деп жарияланғандықтан жастардың жұмысы жаңа стратегияның дамуына елеулі үлес қосуы мүмкін;
4. Аймақтық ерекшеліктерді, оның ішінде этникалық, гендерлік және жас ерекшеліктерін, жастардың әртүрлі деңгейлері мен санаттарының басқа ерекшеліктерін ескеретін интегралды және жүйелі механизм жасау. Атап айтқанда, нормативтік-құқықтық базаның негізінде республикалық және аймақтық деңгейлерде МЖС енгізуге және жастар ортасындағы проблемаларды шешуге стратегиялық көзқарасты дамыту қажет;
5. Барлық деңгейлердегі консультативті-кеңесші органдардың қызметін, МЖС барлық қатысушыларын, оның ішінде жастар ұйымдарының өкілдерінің қатысуымен өзекті проблемаларды, МЖС қаржыландырудың келесі қадамдары мен мүмкіндіктерін қарап, бірлескен шешімдер қабылдауға қабілетті, жалғыз диалогтік алаң ретінде жаңарту;
6. Әлсіз және күшті жақтарын анықтауға көмектесетін және МЖС іске асырылуын жүйелендіретін МЖС индикаторларының жүйесін пысықтау.

ҚОРЫТЫНДЫ

Жастар жылында республикалық және аймақтық деңгейде жүзеге асырылған ауқымды іс-шаралар мен жобаларға жасалған талдау, сондай-ақ жастарға мемлекеттік қолдаудың қолданыстағы шаралары мемлекеттік мекемелер жүйелі негізде тәжірибелік қадамдардың теңгерімді және жүйелі саясатын жүргізетінін көрсетті. Тәуелсіздік жылдарында Қазақстанда тұжырымдамалық бағдарламалар мен жобалардың маңызды құқықтық базасы жасалды, олардың мақсаты жастардың өзін-өзі жүзеге асыруы үшін әлеуметтік-экономикалық жағдайлар жасау болды. Әрбір мемлекеттік бағдарлама белгілі бір салада, соның ішінде әлеуметтік қамсыздандыру, жастарды жұмыспен қамту, білім және ғылым, жастар кәсіпкерлігі және бастамаларды қолдау саласындағы нақты нәтижелерге бағытталған.

Бүгінгі таңда ел жастарының көпшілігі мемлекеттік қолдауға сүйенеді. 2019 жылы «Жастар» ҒЗО жүргізген әлеуметтік зерттеуге сәйкес жастардың **43,5%-ы ең алдымен мемлекет жастардың проблемаларын шешуі керек деп санайды.**

4-кесте. Сіздің ойыңызша бірінші кезекте жастардың мәселелерін кім шешу керек? %

№	Жауаптылар	%
1.	Мемлекет (Президент, Үкімет)	43,5
2.	Жастар өз мәселелерін өздері шешуі тиіс	21,3
3.	Жастардың ата-аналары	16,7
4.	Қала/ауыл әкімдіктері	8,5
5.	Қоғамдық ұйымдар	4,7
6.	Мектеп мұғалімдері, оқытушылар	2,6
7.	Жауап беруге қиналамын	2,7

Сондай-ақ, жастар санындағы аймақтық айырмашылықтар - жастардың жартысынан көбі елдің оңтүстігінде тұрады - еңбек ресурстарын орналастыру және болжау, оларды одан әрі әлеуметтік қамсыздандыру және жастардың басқа да сұраныстарының арасындағы айырмашылықты білдіреді. Алайда Жастар жылына арналған Жол карталарын аймақтар бойынша зерттеу көрсеткендей, іс-шаралар аймақтық ерекшеліктерді ескерусіз жалпы идеологиялық бағытқа сәйкес жоспарланған.

Жалпы Жастар жылында жүзеге асырылған іс-шаралар мемлекеттік жастар саясатының жаңа кезеңінің құрылуы мен дамуына айтарлықтай үлес қосқанын атап өткен жөн. Қазақстандық жастарды әлеуметтік үрдістерге

тартудың келесі маңызды қадамы – ел Президенті Қ. К. Тоқаевтың 2020 жылды «Волонтер жылы» деп жариялауы.

Бүгінгі таңда қазақстандық жастар жаңа жаһандық сын-тегеуріндерге тап болып отыр, олардың ішіндегі ең бастысы – жұмысқа орналасу мәселесі. Өз кезегінде мемлекеттік институттар тарапынан, бұрын атап өтілгендей, түрлі қолдау шаралары қабылдануда, өйткені жастар – мемлекеттің ең басты стратегиялық ресурсы, бүкіл елдің бәсекеге қабілеттілігін айқындайтын болашақ ресурсы. Осылайша, жастар саясаты мемлекеттің ішкі саясатының құрамдас бөлігі бола отырып, мемлекеттік институттар мен қоғамның өзара іс-қимылын талап етеді.

Аннотация

Методический материал «Год молодежи: новые вызовы и возможности» подготовлен в рамках выполнения государственного задания Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан.

В данном аналитическом материале представлен зарубежный опыт проведения года молодежи, а именно анализ форматов мероприятий и их результативность. Особый акцент был сделан на обзоре основных мероприятий, реализованных в Казахстане в рамках Года молодежи в 2019 году, а также анализе действующих мер государственной поддержки молодежи. В методическом материале содержатся практические рекомендации для центральных государственных и местных исполнительных органов, организаций гражданского сектора, которые непосредственно участвуют в реализации молодежной политики.

Методический материал «Год молодежи: новые вызовы и возможности» подготовлен для всех, кто интересуется вопросами реализации молодежной политики в Казахстане.

СОДЕРЖАНИЕ

методического материала на тему

«Год молодежи: новые вызовы и возможности»

ГЛОССАРИЙ

ВВЕДЕНИЕ

Глава 1. Год молодежи во всемирном контексте

1.1 Зарубежный опыт проведения года молодежи *(в каких странах был проведен год молодежи, его цель и приоритетные направления)*

1.2 Анализ форматов мероприятий, проведенные в рамках года молодежи *(проведенные мероприятия, их эффективность и результаты)*

Глава 2. Год молодежи в Казахстане: новые возможности и комплекс мер поддержки

2.1 Обзор масштабных мероприятий и проектов, реализуемых в рамках Года молодежи *(проведение анализа масштабных мероприятий, рассмотрение дальнейших перспектив программ и проектов: «Жас маман», «Жас кәсіпкер»)*

2.2 Изучение Дорожных карт по проведению Года молодежи в региональном разрезе *(проведение сравнительного анализа дорожных карт, инициативных проектов и официальных документов на предмет выявления актуальных проблем молодежи в регионах и применяемых соответствующих мер по их решению)*

2.3 Анализ действующих мер государственной поддержки молодежи *(рассмотрение действующих комплексных мер, принимаемых органами государственной власти по приоритетным направлениям: социальное обеспечение, поддержка инициатив, образование и наука, содействие занятости и др.)*

Рекомендации

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ГЛОССАРИЙ

«БОЛЬШАЯ СЕМЁРКА» – международный клуб, объединяющий Великобританию, Германию, Италию, Канаду, США, Францию и Японию.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПРОГРАММА - это документ общенационального, межотраслевого характера, определяющий стратегию, стратегические направления, цели, задачи и ожидаемые результаты развития определенной сферы деятельности с указанием необходимых ресурсов.

ДОРОЖНАЯ КАРТА – это наглядное представление пошагового сценария развития определенного объекта – отдельного продукта, класса продуктов, некоторой технологии, группы смежных технологий, бизнеса, компании, объединяющей несколько бизнес-единиц, целой отрасли, индустрии и даже плана достижения политических, и социальных целей, например, урегулирования международных конфликтов и борьбы с особо опасными заболеваниями.

ИДЕОЛОГЕМА – политический термин, часть какой-либо идеологии, элемент идеологической системы. У идеологемы нет строго определенного (ограниченного) значения. Эти значения меняются в соответствии с политической прагматикой.

МОЛОДЕЖЬ – граждане РК в возрасте от 14 до 29 лет.

МОЛОДЕЖНАЯ ПОЛИТИКА – самостоятельное направление деятельности государства, предусматривающее формирование необходимых социальных условий инновационного развития страны, реализуемое на основе активного взаимодействия с институтами гражданского общества, общественными объединениями и молодежными организациями.

МОЛОДЕЖНЫЙ РЕСУРСНЫЙ ЦЕНТР – государственная организация, осуществляющая непосредственную работу с молодежью через информационное и консультационное сопровождение, обучение жизненно важным навыкам, поддержку молодежных инициатив и реализацию проектов и программ на основе потребностей молодежи.

СОВЕТ БЕЗОПАСНОСТИ ООН – постоянно действующий орган Организации Объединённых Наций, на который, в соответствии со статьёй 24 Устава ООН, возложена главная ответственность за поддержание международного мира и безопасности. Относится к числу шести «главных органов» ООН.

«NEET» – не работающий, не учащийся и не пытающийся найти работу молодой человек.

ОБЩЕСТВЕННЫЙ ФОНД - фонд, учрежденный физическими лицами, не являющимися членами одной семьи, и (или) юридическими лицами - общественными объединениями.

ФОРУМ - мероприятие, проводимое для обозначения или решения каких-либо в достаточной степени глобальных проблем. Это понятие встречается в политических, экономических, социальных, религиозных, экологических и многих других сферах жизнедеятельности современного общества.

ВВЕДЕНИЕ

Молодежь является сложной и многогранной социальной категорией населения, которая выступает в качестве движущей силы любого гражданского общества. С точки зрения развития социальной мобильности и новых перспектив молодежь требует особого внимания со стороны государственных институтов. В этом контексте на передний план выступает государственная молодежная политика.

В Резолюции 2250 (2015), принятой Советом Безопасности ООН 9 декабря 2015 года, особо подчеркивается **важность разработки молодежной политики**, которая способствовала бы внесению конструктивного вклада в усилия по миростроительству, включая социально-экономическое развитие, и поддержку проектов, направленных на развитие местной экономики, а также обеспечивала бы возможности для трудоустройства и профессионально-технической подготовки молодежи, повышения уровня ее образования, развития молодежного предпринимательства и конструктивного участия молодежи в политической жизни²⁹.

«Молодежная политика» как самостоятельный термин получает определение в научной литературе в 1960-е годы прошлого века, что во многом «было связано со становлением молодежи как самостоятельной социальной силы и ее самоопределением в социально-политическом пространстве»³⁰. Организация Объединенных Наций в 1965 году признала, что творческий подход, идеалы и энергия молодых людей имеют жизненно важное значение для дальнейшего развития обществ, в которых они живут и приняла Декларацию о распространении среди молодежи идеалов мира, взаимного уважения и взаимопонимания между народами³¹. В настоящее время международная стратегия по развитию и поддержке молодых людей по всему миру базируется на программе «Молодежь - 2030», о запуске которой было заявлено в сентябре 2018 года. В ней обозначены пять приоритетных направлений, призванных улучшить жизнь молодых людей: привлекать их к решению современных проблем; расширять доступ к образованию и здравоохранению; добиваться улучшения их экономического положения; обеспечивать условия для реализации их гражданских и

²⁹ Резолюция 2250 (2015), [https://undocs.org/ru/S/RES/2250\(2015\)](https://undocs.org/ru/S/RES/2250(2015))

³⁰ Крикунова А. Молодежная политика в современной России: понятие, субъекты, факторы формирования // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. 2009. № 101. С. 278.

³¹ Молодежь, <https://www.un.org/ru/sections/issues-depth/youth-0/index.html>

политических прав; поддерживать молодых людей в условиях конфликтов и кризисов³².

Казахстан всегда выступал за соблюдение международных гуманитарных принципов в вопросах расширения прав и возможностей молодых людей. Сегодня молодежная политика является составляющей частью внутренней политики государства. Первый Президент страны – Елбасы Н. А. Назарбаев внес значительный вклад в развитие современной казахстанской молодежи, не раз отмечая, что «молодежь – это ключевой фактор конкурентоспособности нашей страны». 23 января 2019 года на торжественном открытии Года молодежи, объявленного по его инициативе, Нурсултан Назарбаев заявил, что «новое поколение казахстанцев, которое я вижу, это самое большое достижение Казахстана, самый большой результат моего труда, как Главы государства».

Необходимо отметить, что планомерная реализация стратегических мер в молодежной сфере со стороны государства позволила достигнуть важных результатов не только на национальном, но и на глобальном уровне. Сегодня Казахстан по индексу грамотности молодого населения занимает 15 место в мире среди 155 государств. Доля казахстанской молодежи НЕЕТ*³³ 7,2% ниже среднего показателя в Европе, который составляет 12,9. Другие индексируемые параметры развития также демонстрируют эффективность проводимой государственной молодежной политики.

Таким образом, Год молодежи стал следующим значительным шагом в достижении поставленных государственных задач по предупреждению новых вызовов и предоставлению широких возможностей для самореализации молодых казахстанцев.

³² Глава ООН объявил о начале «новой эры» для молодых людей, <http://ru.unesco.kz/youth2030-un-chief-launches-bold-new-strategy-for-young-people-to-lead>

³³NEET - Not in Education, Employment or Training

1.1 Зарубежный опыт проведения года молодежи (в каких странах был проведен год молодежи, его цель и приоритетные направления)

Впервые молодежную политику как отдельную важную составляющую мирового развития включили в международную повестку в 1985 году, когда ООН объявил этот год Международным годом молодежи под лозунгом «Участие, развитие и мир». Год был посвящен празднованию двадцатой годовщины Декларации о распространении среди молодежи идеалов мира, взаимного уважения и взаимопонимания между народами, а также дальнейшему привлечению внимания общественности к вопросам молодежной политики.

В декабре 1999 года Генеральная Ассамблея ООН официально провозгласила 12 августа Международным днем молодежи. Основная причина данной инициативы – это просвещение мирового общества о проблемах, с которыми сталкивается молодежь в мире, повышение информированности о вопросах молодежи, а также для укрепления достигнутых целей. В 2019 году ООН отметил 20-ый Международный день и уделил особое внимание вопросам инклюзивного и доступного образования.

Второй раз, под эгидой ООН, Международный год молодежи прошел в 2010 году уже под лозунгом «Диалог и взаимопонимание». Основной задачей данного года было построение взаимопонимания между людьми различных поколений, культур, религий. Таким образом на глобальном уровне ООН дважды проводил Международный год молодежи. Данная практика получила наиболее широкое распространение на постсоветском пространстве. В последнее десятилетие по молодежной линии проводились мероприятия в большинстве стран постсоветского пространства, среди которых Россия, Беларусь, Узбекистана, Таджикистана, Азербайджан, и Казахстан, также страны-участницы СНГ провели совместный проект год молодежи.

Необходимо отметить, что в данном разделе особый акцент был сделан на характере проводимых мероприятий по направлению молодежной политики, а также анализу правовой основы.

В 2009 году Год молодежи прошел в Российской Федерации. При этом в субъектах России объявление Года молодежи вошло в практику деятельности органов государственной власти раньше, чем на федеральном уровне. Так, в Республике Башкортостан Годом молодежи был объявлен 2000 году, в Республике Татарстан, Кировской и

Свердловской областях – 2001 году, в Брянской области – 2002 году, в Самарской области – 2003 году, в Московской области – 2004 году. В Республике Саха (Якутия) было объявлено с 2001 по 2005 г. Пятилетие молодого поколения «Молодежь Республики – XXI веку»³⁴. Как было отмечено, Год молодежи проводился «в целях развития творческого, научного и профессионального потенциала молодежи, ее активного привлечения к проведению социально-экономических преобразований в стране, воспитания чувства патриотизма и гражданской ответственности у молодых людей»³⁵. Стратегическими приоритетами молодежной политики стали следующие направления:

- активное привлечение молодежи к проведению социально-экономических преобразований в стране;
- развитие творческого, научного и профессионального потенциала молодежи;
- воспитание чувства патриотизма и гражданской ответственности у молодых людей.

Главным результатом реализации целого комплекса мероприятий в рамках Года молодежи стала проработка вопроса о создании базового федерального закона в области молодежной политики в России, которого на тот момент не существовало. Однако практические результаты данной работы появились лишь в 2018 году, когда Государственная Дума приняла в работу законопроект о федеральной молодежной политике и продолжает над ним работать. При этом необходимо отметить, что в 78 регионах страны³⁶ уже действовали свои законы, направленные на поддержку молодого поколения.

Принятие данного закона стало первым этапом в развитии новой государственной молодежной политики в России.

В Узбекистане 2008 и 2010 годы были посвящены развитию молодежной политики в стране.

Так, в 2008 году постановлением Президента Республики Узбекистан был принят проект «О государственной программе «Год молодежи». Основными приоритетами данной программы было реформирование образовательного сектора страны, а именно совершенствование образовательного процесса с позиций его непрерывности и

³⁴ Год молодежи как «стартовая площадка» новой молодежной политики государства, https://mgimo.ru/files2/2015_04/up73/file_1327372a40c63517dc5d49a3b8d32bde.pdf

³⁵ Указ Президента РФ от 18 сентября 2008 г. N 1383 «О проведении в Российской Федерации Года молодежи»

³⁶ Закон о молодежной политике подготовят к лету, <https://www.pnp.ru/social/zakon-o-molodyozhnoy-politike-podgotovyat-k-letu.html>

преимущества, кардинальное повышение уровня и качества всей системы образования и подготовки кадров, проведение критического анализа и модернизации образовательных стандартов и учебных программ. В стратегическую программу также вошло совершенствование нормативно-правовой базы, трудоустройство, развитие открытости сознания молодых граждан и создание условий для раннего выявления и развития творческих талантов и способностей у детей и другое³⁷.

Для закрепления практических результатов, начатых в 2008 году, в 2010 году провозгласили Год гармонично развитого поколения в рамках которого было принято решение развивать направление развития молодого поколения. Основной задачей было продолжить развитие сектора образования и внедрение новых информационных и педагогических технологий, а также усиление работы в сфере физического воспитания и спорта. По официальным данным государственный бюджет на этот год превысил предыдущие годы на 30%. Основная цель 2010 года было «воспитанию всесторонне развитых личностей во имя благополучного будущего народа Узбекистана»³⁸.

Результатом реализации обеих программ позволило заложить основу к получению непрерывного образования, духовно-нравственного воспитания, воспитания национального самосознания и национальной гордости, воспитание на идеях и принципах идеологии национальной независимости; повышение экологической культуры, правовой и политической грамотности, эстетическое воспитание, а также физическое воспитание.

В 2011 году правительство Таджикистана утвердило «Стратегию государственной молодежной политики до 2020 года».

Основной целью данной стратегии стало создание самоорганизующейся молодежи, поддержка молодежных инициатив. Она охватывала молодых граждан в возрасте от 14 до 30 лет. Стратегия состояла из трех основных масштабных проектов: программа «Молодежь Таджикистана»; государственная программа «Патриотического воспитания молодежи в Республике Таджикистан»; «Программа развития здоровья молодежи в Республике Таджикистан». В рамках указанных проектов были проведены различные мероприятия. Правовая основа реализации молодежной политики была закреплена в законе «О молодежи и

³⁷ Постановление Президента Республики Узбекистан «О государственной программе «Год молодежи». 2008.

³⁸ В Узбекистане 2010 год объявлен годом гармонично развитой молодежи. 6 декабря 2009. Trend News Agency. <https://www.trend.az/casia/uzbekistan/1594562.html>

государственной молодежной политике» от 2004 года и в Национальной концепции молодежной политики от 2006 года.

Информация по данным инициативам не отражена в международном СМИ и интернет-пространстве, что в свою очередь не позволяет сделать детальный анализ по их внутреннему содержанию.

В 1997 году президент Азербайджана Гейдар Алиев провозгласил 2 февраля «Днем Азербайджанской Молодежи». Азербайджан стал одним из первых государств на постсоветском пространстве, кто объявил об официальном Дне молодежи. В связи с провозглашением ежегодного Дня молодежи в стране был проведен I Форум Азербайджанской молодежи. В рамках празднования Дня молодежи традиционно проводится фестиваль «Голос молодости» («Gəncliyin səsi») в течении первой недели февраля. Кроме того, широкомасштабные мероприятия проходят раз в три года на районном, региональном и национальном уровнях.

Необходимо отметить, что в начале 2000-х годов правительство Азербайджана своим основным приоритетом в сфере молодежной политики сделало укрепление правового сектора. Причиной этому является активная позиция страны в развитии молодежной политики в целом. Так, в 2002 году был принят закон «О молодежной политике» Азербайджанской Республики, в 2005 году была утверждена государственная программа «Молодежь Азербайджана на 2005–2009 годы»

На праздновании 10-го юбилейного Дня Молодежи, указом президента Ильхама Алиева **2007 год был объявлен Годом молодежи.** В течении года были проведены различные мероприятия, основные из них Международный турнир по вольной борьбе среди юниоров, национальный чемпионат по таэквондо, Форум Азербайджанской Молодежи и другое.

Год молодежи в Республике Беларусь был проведен в 2015 году. В республике с момента обретения независимости было принято более 50 нормативно-правовых актов в сфере молодежной политики. Два основополагающих документа – это закон «Об общих началах государственной молодежной политики в Республике Беларусь» от 1992 года и закон «О государственной поддержке молодежных и детских общественных объединений в Республике Беларусь» от 1999 года. Другими ключевыми государственными документами являются программа «Молодежь Беларуси» на 2006–2010 годы; программы «Дети Беларуси» и «Молодые таланты Беларуси» на 2006–2010 годы; Национальная

программа демографической безопасности Республики Беларусь на 2006–2010 годы.

В Республике Беларусь в объявленный 2015 году Год молодежи были разработаны несколько правовых документов, и стратегия развития молодежной политики. Так, был принят проект подпрограммы «Молодежная политика». Эта подпрограмма вошла в общую государственную программу «Образование и молодежная политика» на 2016-2020 годы. Также были созданы две основные площадки для взаимодействия с молодежью - Республиканский студенческий общественный совет и Республиканский молодежный совет при министерстве образования Беларуси. Стоит отметить, что проект «100 идей для Беларуси» стал одним из наиболее знаковых проектов, который в настоящее время проводится на уровне СНГ. Он направлен на поддержку молодежи в научно-технической и инновационной деятельности.

Как было отмечено выше, **именно на постсоветском пространстве получило широкое распространение провозглашение Года молодежи**, в то время как зарубежная практика показывает комплексный подход к в молодежной политике в целом. Чаще всего фундаментом системного подхода является экономическая инновационная политика. Наиболее интересными примерами для изучения опыта вовлечения молодежи в общественно-политические процессы является страны «Большой Семерки». Такие страны, как Великобритания, Германия, Италия, Канада, США, Франция и Япония являются лидерами в сфере планомерной реализации молодежной политики, в частности социальная адаптация молодежи к современным запросам и реалиям.

Несмотря на лидирующие позиции по вопросам молодежной политики, в данных странах не применяются практики схожие с постсоветскими странами, скорее ведется постоянная систематическая работа в развитии молодежного направления сквозь призму экономических и технологических инноваций. Данная область является приоритетной и направлена на развитие таких качеств как добровольчество, толерантность, мобильность, информированность. К примеру, в Германии авторы большого исследования молодежи Shell-2015 выяснили, что «материальные ценности вроде успеха и высокого стандарта жизни теряют свое значение. Гораздо важнее становится такие ценности как толерантность, свобода и устойчивость. «Признавать и уважать многообразие людей» – вот что важно для большинства молодых немцев. Сюда же относится и религиозная

толерантность. Эти взгляды разделяют практически все молодые люди, в том числе с миграционным прошлым. Вот самые главные ценности:

Дружба, партнерство и семья

Уважение к закону и порядку

Охрана окружающей среды и устойчивое потребление»³⁹.

В целом, следует отметить, что **западные страны избегают сосредоточения на одном секторе государственного развития** в связи с тем, что граждане вне выбранной социальной категории будут чувствовать себя ущемленными и могут выступить против текущего правительства.

³⁹ Чем живет молодежь, <https://www.deutschland.de/ru/cem-zivet-molodez>

1.2 Анализ форматов мероприятий, проведенные в рамках года молодежи (проведенные мероприятия, их эффективность и результаты)

На современном этапе развития во многих государствах «привлечение молодежи к решению проблем, непосредственно с ней связанных, является очевидным трендом молодежной политики. Это связано, в первую очередь с тем, что молодежь перестает рассматриваться исключительно как ресурс для будущего развития. Сегодня она понимается как важная составляющая существующего общества»⁴⁰. В настоящее время существуют различные модели молодежной политики. И проведение Года молодежи является одним из наиболее часто используемых инструментов реализации государственной молодежной политики, особенно в странах СНГ. Ниже представлен анализ мероприятий, проведенных в рамках Года молодежи в таких странах как Россия, Узбекистан, Беларусь.

Как было отмечено в предыдущей главе, **в 2009 году в России был проведен Год молодежи**. Основные три приоритета, на которых формировались главные стратегические идеологемы проведения российского Года молодежи были созвучны с лозунгами Года молодежи, который был впервые объявлен ООН на международном уровне в 1985 году. Это - «участие, развитие, мир». Главным участником и координатором проведения Года молодежи наряду с другими официальными институтами власти, стал Национальный Молодежный совет России, который функционирует с 1992 года.

В декабре 2008 года правительством был утвержден План основных мероприятий по проведению в Российской Федерации Года молодежи, в котором были отражены следующие важнейшие направления развития молодежной политики⁴¹:

- Вовлечение молодежи в социальную практику и ее информирование о потенциальных возможностях саморазвития, обеспечение поддержки научной, творческой и предпринимательской активности молодежи;
- Поддержка инициативной и талантливой молодежи, обладающей лидерскими навыками;
- Патриотическое воспитание молодежи, пропаганда здорового образа жизни, развитие массового спорта, содействие формированию

⁴⁰ Молодежная политика в Европейском Союзе: национальный и наднациональный уровни, <https://mgimo.ru/upload/diss/2019/grachev-en-diss.pdf>

⁴¹ План основных мероприятий по проведению в Российской Федерации Года молодежи, <http://vmo.rgub.ru/actual/youth/plan.php>

правовых, культурных и нравственных ценностей среди молодежи, поддержка молодых людей, попавших в трудную жизненную ситуацию;

- Нормативное правовое и научное обеспечение работы с молодежью;
- Международное молодежное сотрудничество;
- Информационное обеспечение Года молодежи, в том числе *мероприятия по реализации программы поддержки молодежной прессы: конкурс на лучший информационный материал молодежной тематики поддержка региональных молодежных медиа-центров, разработка и запуск информационного портала «Молодежь России» и другое.*

Необходимо отметить, что в согласно анализу федерального календарного плана реализации Года молодежи, то большинство мероприятий носили масштабный объединяющий характер, с акцентом на пропаганду семейных ценностей, преемственности поколений, поддержки научного потенциала и молодежных инициатив. В частности, были проведены такие значительные мероприятия с участием молодежи как Всероссийские лагеря актива молодежных общественных объединений «Селигер-2009», Международный молодежный научный форум «Ломоносов-2009», Всероссийский фестиваль семейных династий «Вера, Надежда, Любовь», Фестиваль молодежных субкультур «Реальная культура», Всероссийская конференция по вопросам обеспечения жильем молодежи и молодых семей, а также мероприятия, посвященные 100-летию детского общественного движения в России и 50-летию создания студенческих трудовых отрядов в России.

В целом, по оценке Фонда «Общественное мнение», **уровень осведомленности о Года молодежи был довольно высок, 70% молодых россиян знали, либо слышали о Года молодежи 2009.** Это обусловлено тем, что **большинство мероприятий предложено и реализовано самой молодежью**⁴².

В Узбекистане Год молодежи был объявлен в 2008 году. Для практической реализации поставленных стратегических задач в сфере молодежной политики в феврале 2008 года была принята Государственная программа «Год молодежи». Основными ее приоритетами выступили следующие направления⁴³:

⁴² Итоги работы за 2009 год - Год молодежи, <http://old.gov.karelia.ru/gov/Power/Committee/Youth/100119.html>

⁴³ Постановление президента Республики Узбекистан «о государственной программе «год молодежи», <http://www.lex.uz/docs/1323064>

- Совершенствование нормативно-правовой базы, направленной на наиболее полное обеспечение защиты интересов и прав молодежи;
- Обеспечение безусловного выполнения ранее принятых общенациональных государственных программ в сфере образования;
- Кардинальное повышение качества образования и подготовки кадров, воспитание самостоятельно мыслящих молодых людей с твердыми убеждениями и взглядами на жизнь;
- Меры по содействию в трудоустройстве и адаптации в трудовых коллективах выпускников профессиональных колледжей и академических лицеев;
- Содействие в трудоустройстве молодежи, особенно в малых городах и сельской местности;
- Создание условий для раннего выявления творческих талантов и способностей у детей;
- Материальная и моральная поддержка молодых семей, создание достойных жилищных и бытовых условий для воспитания ими духовно богатых и физически здоровых детей;
- Организация широкой информационно-разъяснительной работы о целях и задачах Программы «Год молодежи», ходе ее реализации.

Исходя из содержательной части мероприятий, утвержденных в рамках программы «Год молодежи», можно отметить, что **основной акцент был сделан на развитии и поддержке образовательной сферы**. В частности, один из пунктов плана предполагал выработку комплекса мер, обеспечивающих 100% охват детей общим средним, а выпускников 9-х классов школ – продолжением обучения в профессиональных колледжах и академических лицеях. Также рассматривался вопрос обеспечения своевременного ввода в эксплуатацию 656 общеобразовательных школ на 216 578 ученических мест, своевременного ввода в эксплуатацию 20 академических лицеев и 170 профессиональных колледжей на 119 720 ученических мест.

Другим важным направлением стала **трудовая занятость молодых людей**. Так, согласно программе «Год молодежи» планировалось содействие в трудоустройстве выпускников колледжей, лицеев и вузов с использованием компьютерного банка информации ЦМИ «Келажак овози» для выпускников образовательных учреждений, а также оказание помощи не менее 2 тысячам выпускникам колледжей, проживающим в малых

городах и сельской местности, в организации собственного дела (бизнеса) в сфере услуг и сервиса путем выделения льготных микрокредитов⁴⁴.

Необходимо отметить, что в рамках реализации программы «Год молодежи» по вопросам дальнейшего совершенствования и углубления законодательной и нормативно-правовой базы, направленной на защиту интересов и прав молодежи президентом и правительством было принято 13 постановлений и одно распоряжение, подготовлено 2 законопроекта.

В целом на выполнение задач, определенных государственной программой «Год молодежи», в 2008 году за счет использования всех источников финансирования затрачено свыше 1 248 миллиардов сомов (\$909,6 млн), в том числе 1 096 миллиардов (\$799,6 млн) бюджетных и более 151 миллиарда (\$110 млн) спонсорских средств⁴⁵.

В 2015 году **Год молодежи был объявлен в Республике Беларусь**. В целях его проведения был утвержден республиканский план мероприятий. В общей сложности было запланировано проведение 72 мероприятий по следующим стратегическим направлениям развития⁴⁶:

- Патриотическое воспитание молодежи;
- Пропаганда здорового образа жизни молодежи, развитие массового спорта, формирование культуры безопасной жизнедеятельности, поддержка молодых людей, попавших в трудную жизненную ситуацию
- Поддержка творческой активности, выявление талантливой и одаренной молодежи;
- Международное молодежное сотрудничество;
- Организация занятости, поддержка предпринимательской активности молодежи;
- Поддержка инициативной молодежи, обладающей лидерскими качествами;
- Формирование кадрового резерва, работа с молодыми специалистами;

Как показал анализ форматов мероприятий, реализованных в рамках Года молодежи, **большинство акций были республиканского назначения и носили масштабный характер**. В частности, это республиканские конкурсы, молодежные форумы, творческие проекты, фестивали, спартакиады, а также экологические субботники. В том числе, республиканский форум сельской молодежи, Форум молодых журналистов

⁴⁴ Постановление президента Республики Узбекистан «о государственной программе «год молодежи», <http://www.lex.uz/docs/1323064>

⁴⁵ В 2008 году в Узбекистане на программу "Год молодежи" затрачено около 910 млн. долларов, <https://regnum.ru/news/economy/1094957.html>

⁴⁶ Об утверждении республиканского плана мероприятий по проведению в 2015 году Года молодежи, <http://www.mintrud.gov.by/system/extensions/spaw/uploads/files/post-sm-1228-plan.pdf>

«Общий взгляд в будущее», республиканский конкурс «Студент года» и другое. Таким образом, основной акцент в Год молодежи был сделан на мероприятиях, консолидирующего характера. При этом в плане отсутствовали практические шаги по поддержке молодежи в таких сферах как образование, занятость. Вместе с тем, согласно данным социологического исследования, проведенного в 2015 году, по мнению белорусской молодежи, **социальная поддержка со стороны государства необходима в вопросах:**

льготного кредитования жилья (76,8%);

получения образования и приобретения потребительских товаров (43,1%);

трудоустройства молодых специалистов (53,1%);

поддержки молодых семей (49,5%)⁴⁷.

Однако следует отметить, что одним из главных государственных документов в сфере молодежной политики, принятых в рамках проведения Года молодежи, стала Стратегия государственной молодежной политики в Республике Беларусь на 2015–2020 годы. В дальнейшем она обозначила основные контуры развития молодежной политики.

Молодежная политика в других странах мира характеризуется разнообразием моделей и многонаправленностью. В научной литературе по изучению многообразного опыта реализации молодежной политики, отмечается, что в ряде случаев (как в США, Великобритании и ряде других государств) государство берет на себя лишь функции выработки основных направлений молодежной политики, передавая ее реализацию на местный уровень, либо общественным организациям. В других случаях государство берет на себя большую часть функций не только по разработке, но и по реализации молодежной политики, но с привлечением частного ресурса (европейские государства). Кроме того, есть и государства, которые проводят исключительно государственную молодежную политику. В качестве примера здесь можно привести Китай. Так, «молодежная политика Китая находится целиком и полностью в ведении правящей партии. В основном внимание ее уделяется таким вопросам, как повышение политической, социальной, а также экономической сознательности, причем в соответствии с партийной идеологией»⁴⁸.

⁴⁷ Реализация государственной молодежной политики в Республике Беларусь, https://minsk.gov.by/ru/actual/view/209/2015/inf_material_2015_01.shtml

⁴⁸ Молодежная политика в Европейском Союзе: национальный и наднациональный уровни, <https://mgimo.ru/upload/diss/2019/grachev-en-diss.pdf>

В целом, необходимо отметить, что несмотря на различие подходов в осуществлении молодежной политики, безусловным является тот факт, сегодня молодежь активно вовлечена в современные процессы принятия решений, в том числе и касательно направленности и темпов развития государственной молодежной политики.

Глава 2. Год молодежи в Казахстане: новые возможности и комплекс мер поддержки

2.1 Обзор масштабных мероприятий и проектов, реализуемых в рамках Года молодежи (проведение анализа масштабных мероприятий, рассмотрение дальнейших перспектив программ и проектов: «Жас маман», «Жас кәсіпкер»)

Первый Президент Республики Казахстан – Елбасы Нурсултан Назарбаев 13 ноября 2018 года подписал Указ об объявлении 2019 года Годом молодежи для комплексной поддержки молодежи. В целях системной реализации основных стратегических задач в сфере государственной молодежной политики постановлением Правительства РК принята Дорожная карта по проведению Года молодежи (далее – Дорожная карта). Необходимо отметить, что при формировании Дорожной карты главный акцент был сделан на **5 основных направлениях**: обеспечение трудовой молодежи жильем, трудовая занятость молодежи, развитие образования, науки и волонтерства, развитие социальной активности молодежи, целый комплекс мероприятий, нацеленных на поддержку молодой семьи, социальной инклюзивности, а также молодежного предпринимательства. В Дорожной карте было запланировано исполнение 89 пунктов, которые охватывают как разовые точечные мероприятия, так и долгосрочного системного характера. Большая часть финансовых средств планируется направить на практические проекты, в первую очередь на строительство арендного жилья для работающей молодежи, а также повышение стипендий студентам-волонтерам.

Главными опорными и ценностно-идеологическими мероприятиями в Год молодежи стали Торжественное открытие Года молодежи «Тәуелсіздіктің ұрпақтары» с участием Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы Н. А. Назарбаева, первый Казахстанско-Российский форум молодежного сотрудничества с участием Президента Республики Казахстан К. К. Токаева, республиканский образовательный молодежный лагерь «Zeren», Форум Ассамблеи народа Казахстана «Синергия молодежи» и заседание Совета по молодежной политике при Президенте Республики Казахстан. Проведение данных мероприятий способствовало повышению уровня вовлеченности молодежи в текущие общественные процессы и стало новой точкой отсчета в реализации государственной молодежной политики.

Важнейшим направлением Дорожной карты стал комплекс из 5 инициатив, включающих в себя 30 мероприятий долгосрочного характера.

Первая инициатива предполагает обеспечение молодежи, в том числе работающей, жильем.

Согласно данному пункту были приняты необходимые поправки в законодательные акты, позволяющие предоставлять арендное жилье без права выкупа работающей молодежи. Так, Главой государства 6 мая текущего года подписан Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам жилищных отношений». Внесены дополнения в Государственную программу жилищного строительства «Нұрлы жер», в части предоставления арендного жилья без выкупа работающей молодежи.

Так, Министерством информации и общественного развития РК разработаны и утверждены правила, определяющие механизм и основные требования к участникам на получение арендного жилья (*приказ от 29 августа 2019 года № 318*). Также Глава государства дал поручение об увеличении объемов строительства арендного жилья для работающей молодежи в три раза – до 3 тысяч квартир в год (*г. Нур-Султан – 1050 квартир; г. Алматы – 1050 квартир; г. Шымкент – 900 квартир*) (9000 квартир до 2021 года).

Таким образом, со стороны государственных институтов предпринимаются реальные меры по обеспечению жильем работающей молодежи.

Вторая инициатива охватывает вопросы трудовой занятости молодежи.

В этом направлении государственными органами на системной основе проводится работа, в частности по оказанию содействия молодежи в трудоустройстве и занятости. Для улучшения этой работы был разработан **национальный проект «Жастар – Ел тірегі»**, включающий в себя проекты «Жас кәсіпкер» и «Жас маман». Механизм реализации указанных проектов включен в Государственную программу развития продуктивной занятости и массового предпринимательства «Еңбек» на 2017-2021 годы, утвержденной постановлением Правительства РК № 359 от 31 мая 2019 года.

Так, в рамках проекта «Жас кәсіпкер» по программе «Бастау Бизнес» было выделено дополнительно 1,5 млрд. тенге на обучение 20 тысяч человек. По условиям Программы не менее 20 процентов от числа обучившихся должны запустить бизнес на основе микрокредитования.

Проектом «Жас маман» предусмотрена подготовка специалистов по 100 наиболее востребованным индустриальным и сервисным профессиям

на базе 200 модернизированных учебных заведений – 180 колледжей и 20 вузов, которые будут оснащены современными комплектами учебного оборудования.

Отдельно следует отметить государственную программу «С дипломом в село». Так, в соответствии с постановлением Правительства РК от 31 мая 2019 года №359 размер единовременного пособия специалистам по программе «С дипломом - в село», прибывающим для работы и проживания в сельские населенные пункты, увеличился с 70 до 100 МРП.

Согласно данным социологического опроса, проведенного Научно-исследовательским центром «Молодежь» в 2019 году молодые казахстанцы хорошо осведомлены о таком проекте по поддержке молодежи, как «С дипломом – в село!», о данном проекте знает почти каждый второй представитель молодого поколения (42,3%). Показатель информированности в определенной степени указывает на заинтересованность молодых людей в этой программе.

Третья инициатива направлена на развитие сферы образования и волонтерства.

Уровень образования является одним из главных показателей конкурентоспособности нации. Благодаря государственным мерам поддержки сферы образования сегодня **Казахстан по индексу грамотности молодого населения Казахстан входит в 20-ку лучших в мире среди 155 государств (данные 2015 года)**. Правительство продолжает улучшать механизмы модернизации национальной образовательной системы. В Год молодежи были созданы условия для широкого доступа академических материалов. Так, на платформе открытого Университета OpenU были размещены более 100 онлайн-курсов для обучающихся. Курс состоит из видеолекций, конспекта лекций, тестовых заданий и дополнительных учебных заданий. Студенты имеют свободный доступ к онлайн-курсам на казахском и русском языках. К данной платформе подключились 94 вуза, более 30 тысяч человек. Наряду с этим, на платформе КазНУ имени Аль-Фараби – «Массовые открытые онлайн-курсы» доступны 2193 курса, разработанных зарубежными партнерами из 28 стран мира для студентов и преподавателей вузов.

Также в 2019 году значительное внимание было уделено поддержке молодых ученых. В частности, было увеличено грантовое финансирование фундаментальных и прикладных исследований. В течение 3-х лет с 2020 по 2022 годы общая сумма грантового финансирования составит 9 млрд. тенге.

Отдельного внимания заслуживает развитие волонтерского движения в Казахстане. Как известно, **Президент страны К. К. Токаев объявил 2020 год Годом волонтера**. Разработан механизм поддержки студентов путем представления социальных студенческих кредитов за волонтерскую деятельность (ваучеры либо перезачет кредитов) – проект «Социальный студенческий кредит».

Тематический модуль проекта располагается на единой интернет платформе волонтеров «Qazvolunteer.kz». Кредит предоставляется студентам, осуществляющим социально направленную, общественно полезную деятельность по следующим направлениям: инклюзивное образование; репетиторство (казахский язык, английский язык, информатика); работа с несовершеннолетними детьми девиантного поведения; организация дворовых и спортивных клубов – в организациях дополнительного образования для детей; социальная работа с престарелыми людьми – в медико-социальных учреждениях (организациях).

Принятые меры должны стать основой для широкого вовлечения нового поколения в социальные процессы и усилить гражданскую активность.

Четвертая инициатива призвана способствовать развитию социальной активности молодежи.

В целях расширения социальной активности молодежи была проделана важная работа в развитии экологической культуры. Так, был объявлен республиканский конкурс экологических стартапов среди молодежи. Кроме того, разработаны информационные бюллетени по вопросам экологической безопасности, в том числе и раздельного сбора мусора. Распространение информационных бюллетеней в 17 регионах Казахстана осуществляется посредством партнеров, которые обеспечивают рассылки во все школы областного центра и районных, сельских школ. Также была проведена работа по разработке информационных бюллетеней по вопросам экологической безопасности, в том числе и раздельного сбора мусора для распространения посредством почты (вместе с квитанциями о коммунальных услугах), в местах скопления людей, в виде рекламы в лифтах, в социальных сетях и т.д.

На постоянной основе реализуется **проект «Жасыл ел»**, направленный на сезонное трудоустройство школьной, студенческой и безработной молодежи, улучшение экологической ситуации в Казахстане.

За текущий год в рамках проекта трудоустроено более 20 000 человек. Также в период с 31 октября по 2 ноября в г. Павлодар состоялось

Республиканское закрытие юбилейного XV трудового сезона молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел». Основными задачами проекта являются формирование чувства личной ответственности за состояние окружающей среды, привлечение внимания к рациональному природопользованию, формирование экологической культуры.

В целом, для улучшения социальной мобильности молодых казахстанцев были приняты меры по совершенствованию системы организации молодежного туризма, развитию спортивных клубов для молодежи.

Пятая инициатива включает в себя меры по поддержке молодой семьи, здоровья и социальной инклюзивности.

В данном направлении местными исполнительными органами ведется постоянная работа. Министерством информации и общественного развития РК совместно с Объединением юридических лиц «Союз кризисных центров», Общественными фондами «Центр комплексной поддержки семьи «Семейная академия» и «Eurasian Expert Council» реализуются такие масштабные проекты как:

- открыты Центры ресурсной поддержки семьи при семейных судах «Бақытты отбасы» в 8 регионах: г. Нур-Султан, г. Алматы, Акмолинской, Атырауской, Жамбылской, Костанайской, Карагандинской, Восточно-Казахстанской областях с целью оказания психологической и юридической консультации для семей, инициирующих развод с привлечением психологов, медицинских и социальных работников, юристов и специалистов по работе с кризисными ситуациями;

- в рамках проекта «ONEGE» организована деятельность социальных служб в 9-ти регионах страны: г. Шымкент, Алматинской, Актюбинской, Кызылординской, Мангыстауской, Павлодарской, Туркестанской, Северо-Казахстанской и Западно-Казахстанской областях. Также проведены обучающие семинары-тренинги, вебинары для специалистов соцслужб, разработаны методические материалы, видеоролики. Запущены мобильное приложение «Жанұя» и онлайн-платформа lichnost.kz (онлайн-курсы для молодых семей, пар, готовящихся к семейной жизни).

- организованы бесплатные юридические консультации на базе всех молодежных ресурсных центров (всего 208) в рамках проекта «Qorǵau». В рамках проекта разработан и запущен специальный сайт с алгоритмом защиты прав социально-уязвимых слоев населения по 20 актуальным направлениям.

Молодежные неправительственные организации были активно задействованы в реализации пунктов Дорожной карты. Через грантовую поддержку молодежных организаций были реализованы различные социальные проекты. Так, более **20 молодежных НПО в рамках грантового финансирования организовали работу** по вовлечению молодежи в общественные процессы, повышению финансовой и информационной грамотности, профилактику и предупреждение суицидального поведения. А также занимались вопросами поддержки творческой молодежи, молодежного туризма и спорта. Немаловажным аспектом работы молодежных НПО была реализация проектов по воспитанию социальной ответственности, включающей в себя развитие волонтерства, благотворительности, укрепление кризисных центров.

Кроме того, необходимо отметить, что потенциал таких перспективных социальных проектов по занятости молодежи как «Жас кәсіпкер» и «Жас маман» еще не в полной мере реализован. К примеру, по проекту «Жас маман» проведена только подготовительная работа. В частности,

- создана Комиссия при МОН с участием представителей заинтересованных государственных органов, НПП «Атамекен» и отраслевых ассоциаций работодателей;

- совместно с МТСЗН определены 100 наиболее востребованных сервисных и индустриальных специальностей/профессий;

- совместно с акиматами областей и городов Нур-Султана, Алматы и Шымкента определен предварительный перечень 180 колледжей и 20 высших учебных заведений для участия в проекте «Жас маман»;

- разработана информационная система на базе НАО «Холдинг «Кәсіпқор» для обеспечения прозрачности отбора колледжей и вузов;

- совместно с НПП «Атамекен» сформирован предварительный перечень оборудования;

- начаты переговоры с зарубежными партнерами;

- разработан проект Правил организации и финансирования подготовки квалифицированных кадров по востребованным специальностям на рынке труда (далее – проект Правил). В настоящее время проект Правил находится на согласовании в заинтересованных государственных органах, также к проекту Правил получены заключения от НПП «Атамекен», Общественного совета по вопросам образования и науки, защите прав детей, Ассоциации вузов Казахстана.

Вместе с тем, практическая реализация проекта позволит тысячам молодых казахстанцев получить представление о востребованных профессиях и одновременно поможет им в дальнейшем трудоустройстве. То есть, проект предполагает не только получение качественного образования, но и способствует мобильности на рынке труда.

Касательно проекта «Жас кәсіпкер», то на сегодняшний день на обучение в рамках программы «Бастау-Бизнес» было направлено 18,9 тысяч человек, завершили обучение 17,9 тысяч молодых людей, из них защитили бизнес проекты 14,5 тысяч человек. Необходимо отметить, что проект способствует поддержке молодежного предпринимательства, молодежных бизнес-идей на местах, которые в конечном итоге будут создавать условия для качественного социально-экономического развития казахстанского общества.

Согласно данным социологического исследования НИЦ «Молодежь», только **23,5% молодых людей ничего не слышали о проведении Года молодежи**. При этом большинство из них узнали об этом через такие информационные ресурсы как телевидение (43,8%), интернет-сайты (24,7%) и социальные сети (24,6%). В то же время в тройку наиболее поддерживаемых инициатив, реализуемых в рамках Дорожной карты, вошли такие проекты как строительство арендного жилья для работающей молодежи (18,9%), обучение основам предпринимательства молодежи в рамках проекта «Бастау бизнес» (13,5%) и расширение перечня специальностей и повышение размеров «С дипломом- в село!» (13,0%).

Таблица 1. Как Вы думаете, какие идеи, провозглашенные Президентом в рамках Года молодежи, должны быть реализованы в первую очередь? %

№	Мероприятие	%
1.	Строительство арендного жилья для работающей молодежи	18,9
2.	Обучение основам предпринимательства молодежи в рамках проекта «Бастау бизнес»	13,5
3.	Расширение перечня специальностей и повышение размеров «С дипломом- в село!»	13,0
4.	Проведение республиканского образовательного молодежного лагеря Zeren	9,3

5.	Запуск проекта «Найди себя», направленного на проведение профориентации молодых казахстанцев»	9,2
6.	Проработка вопроса по созданию Фонда поддержки молодежных стартапов	7
7.	Повышение размера стипендии на 30% студентам ВУЗов, занимающихся волонтерской деятельностью	4,8
8.	Реализация на основе движения «Жасыл Ел» общенационального проекта «Зеленый город – Зеленое село»	4,7
9.	Подключение ВУЗов и колледжей страны к платформе открытого Университета OpenU	4,4
10	Организация и проведение форума АНК «Синергия молодежи»	3,7
11	Увеличение грантового финансирования фундаментальных и прикладных исследований молодых ученых	2,9
12	Реализация комплекса социальных проектов по оказанию семейных консультаций	2,8
13	Проведение комплекса мероприятий, направленных на профилактику суицидального поведения среди молодежи	2,5
14	Проведение форума молодых блогеров «Открывая Казахстан»	1,9
15	Возобновление практики проведения региональных молодежных чемпионатов	1,4

В целом, мероприятия Дорожной карты по проведению Года молодежи охватывают широкий спектр мероприятий, направленных на повышение социальной и гражданской активности молодежи, поддержку молодежных инициатив. Как следствие, только 17,2% молодых казахстанцев считают, что государство ничего не делает для молодежи.

2.2 Изучение Дорожных карт по проведению Года молодежи в региональном разрезе (*проведение сравнительного анализа дорожных карт, инициативных проектов и официальных документов на предмет выявления актуальных проблем молодежи в регионах и применяемых соответствующих мер по их решению*)

Реализация государственной молодежной политики проводится повсеместно. В этих целях были разработаны региональные Дорожные карты по проведению Года молодежи с учетом специфики развития каждой области и города республиканского значения. Это объясняется как демографическими факторами, так и социально-экономическими показателями. К примеру, отмечается **численное преобладание молодежи южных областей над северными**. На Алматинскую, Туркестанскую области, а также города Алматы и Шымкент приходится 39,4% от общего количества молодежи в стране. Если к перечисленным административным единицам добавить еще Жамбылскую и Кызылординскую области, то доля перейдет отметку в 50%. Тем не менее во всех регионах Казахстана, молодежь остается одним из главных приоритетов государственной политики.

В рамках республиканской Дорожной карты в нескольких регионах были проведены ключевые мероприятия идеологической направленности. Так, 21 мая 2019 года в городе Костанай состоялся **первый Казахстанско-Российский форум молодежного сотрудничества**, в котором принял участие Президент Республики Казахстан К.К. Токаев. В ходе форума были презентованы социальные проекты, добровольческие инициативы. По итогам форума Президент страны **поддержал инициативу Национальной волонтерской сети и принял решение об объявлении 2020 года – Годом волонтера**.

С 1 по 30 июля в Зерендинском районе Акмолинской области состоялся **республиканский образовательный молодежный лагерь «Zegen»**. В лагере приняли участие молодежь от 18 до 29 лет, общий охват мероприятия составил 600 человек со всего Казахстана.

Как уже было отмечено ранее, данные мероприятия закрепили основные идеологические нарративы текущей государственной молодежной политики и определили стратегические направления развития будущего.

Согласно информации местных исполнительных органов, детальный анализ изучения региональных Дорожных карт показал следующие результаты.

Акмолинская область.

В рамках проекта развития молодежного предпринимательства «Жас кәсіпкер» было обучено 1037 человек, при плане 950 человек, что составляет 109,2%. Местными исполнительными органами Акмолинской области была принята 41 заявка молодых предпринимателей, из которых **одобрено 14 государственных грантов на сумму 39 млн. тенге.** По Программе развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек» микрокредиты получили 53 молодых человека из сельской молодежи, из городской молодежи 107 человек. Общая сумма составила 80,8 млн тенге.

В рамках проекта «С дипломом – в село!» подъемные пособия получили 410 человек на сумму 69 млн тенге, в том числе специалисты: образования – 315 чел., здравоохранение – 72, культура – 7, агропромышленный комплекс – 6, спорт – 6, социального обеспечения – 4. Касательно трудовой занятости, также стоит отметить, что молодежными ресурсными центрами с начала года оказано содействие в трудоустройстве 500 молодых людей.

С целью всестороннего развития городской и сельской молодежи открываются коворкинг-центры, в которых проводятся мероприятия, направленные на социализацию и самореализацию незанятой молодежи, а также тренинги, мастер-классы, направленные на адаптацию безработной молодежи к современным условиям рынка труда. В настоящее время на территории области функционирует 13 коворкинг-центров (г.Кокшетау, в Аккольском, Бурабайском, Егиндыкольском, Ерейментауском, Коргалжинском, Целиноградском и других районах).

В целом, в области была проведена целая серия мероприятий, ориентированных на молодежь мероприятий.

Актюбинская область.

Одним из главных событий в регионе стало 150-летие города Актобе. В рамках празднования данной исторической даты, а также Года молодежи была запущена **программа «Доступные для молодежи 150 квартир»**, ключи от которых получили молодые семьи, специалисты.

По республиканскому проекту «Жас кәсіпкер» было обучено 1204 человека. Кроме того, 315 молодых людей защитили свои бизнес-проекты, из них 135 получили грантовое финансирование.

В общей сложности в Год молодежи было проведено более 1000 мероприятий с численным охватом молодежи более 70 тыс. человек.

Алматинская область.

В целях поддержки молодежного предпринимательства 273 чел. были выданы гранты на сумму 137,9 млн тенге, которые были направлены на реализацию новых бизнес-проектов. Большинство проектов были реализованы в рамках Государственной программы продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек».

Атырауская область.

Реализация Дорожной карты позволила молодежи в рамках проекта «Бастау Бизнес» получить микрокредиты на сумму 1 949,3 млн тенге (453 человек). В целом, молодежная политика осуществляется в рамках действующих государственных программ как «Молодежная практика» и другие.

Аналогичная ситуация в **Восточно-Казахстанской области**, где социальные проекты реализуются в соответствии с республиканской Дорожной картой.

Жамбылская область.

В рамках проекта «Бастау Бизнес» порядка 483 человека прошли обучение, 227 молодых людей получили микрокредиты на 976,1 млн тенге, а 360 человек включены в безвозмездное грантовое финансирование на сумму 181,8 млн тенге. Кроме того, в рамках проекта «Дорожная карта бизнеса-2020» 153 человека защитили свои бизнес-идеи и получили гранты на сумму 314 млн тенге.

Отдельного внимания требуют вопросы поддержки трудовой молодежи. Так, по программе «С дипломом в село!» 437 молодым специалистам были выплачены единовременные пособия на сумму 81,1 млн тенге, а также 725,1 млн тенге были выделены 201 специалисту на приобретение собственного жилья.

Как и в других регионах в **Западно-Казахстанской области** широко реализуется программа «Жас кәсіпкер», в рамках которой прошли обучение 1000 человек, из них 816 защитили свои бизнес-проекты, 334 получили гранты, 1 – микрокредит. Программой «С дипломом в село» было охвачено 599 молодых специалистов, которые получили единовременные пособия на сумму 229,3 млн тенге. Из их числа 369 специалистам, приехавшим на работу в сельские населенные пункты на приобретение жилья было выделено 1,2 млрд тенге.

Карагандинская область.

Для поддержки и развития **молодежного предпринимательства** в рамках проекта «Жас кәсіпкер» было выделено 550 грантов на сумму 200 МРП, из них гранты получили 206 молодых людей. Кроме того, по программе «Дорожная карта бизнеса 2020» для молодежи были предоставлены безвозвратные гранты на сумму 27 млн тенге. В рамках проекта «С дипломом – в село!» с начала 2019 г. в сельские районы прибыло 128 молодых специалистов (2017 г. – 151, 2018 г. - 386) по приоритетным специальностям.

В целом по области было проведено более 300 мероприятий с общим охватом 45 000 человек.

В **Костанайской области** на грантовое финансирование молодых предпринимателей в рамках программы «Дорожная карта бизнеса 2020» из республиканского бюджета было дополнительно выделено 30 млн. тенге (к уже имеющимся 30 млн. тенге). Однако в рамках данных средств было одобрено только 11 проектов молодых предпринимателей на сумму 31 млн тенге. Также в рамках Государственной программы развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек» был выдан 271 грант молодежи на реализацию новых бизнес-идей.

Касательно реализации проекта «С дипломом в село!», в 2019 году было выдано подъемное пособие для 314 специалиста (из них на медицинские специальности - 87) на сумму 55 млн тенге. А также оказана социальная поддержка в приобретении жилья для 217 специалистов (из них на медицинские специальности - 58) на сумму 821 млн тенге.

Власти **Кызылординской области** также активно реализуют приоритетные направления Дорожной карты по проведению Года молодежи. Так, в рамках проекта «Бастау Бизнес» 825 прошли обучение, из них 141 получили микрокредиты, а 309 – государственные гранты. Также государственная программа «Дорожная карта бизнеса-2020» позволила 44 бизнес-проектам молодых предпринимателей получить финансирование в размере 21 млн тенге.

Между тем в **Павлодарской области** в рамках реализуемых государственных проектов по занятости были охвачены 6 943 человека из числа молодежи до 29 лет. Кроме того, в рамках Государственной программы развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017 – 2021 годы «Еңбек» 254 молодым людям были предоставлены гранты в размере 200 МРП (505 000 тенге).

Северо-Казахстанская область.

В рамках проекта «С дипломом – в село!» для приобретения или строительства жилья были предоставлены бюджетные кредиты 190 молодым специалистам. Кроме того, из бюджета районов выплачены подъемные пособия 363 специалисту. Основам предпринимательства по проекту «Жас кәсіпкер» обучились 543 человека, из них завершили обучение 331 человек.

В Мангистауской и Туркестанской областях акцент также был сделан на реализации ряда государственных программ в сфере молодежной политики.

В трех городах республиканского значения были утверждены Дорожные карты и реализованы соответствующие мероприятия. На республиканском уровне было принято решение **о выделении 21,6 млрд. тенге на строительство арендного жилья в городах Нур-Султан, Алматы, Шымкент**. В период с 2019 по 2021 годы будут построены 9000 квартир. Претендентом для получения арендного жилья без права выкупа на 5 лет может стать работающая молодежь – граждане Республики Казахстан, не достигшие возраста 29 лет, освоившие образовательные учебные программы общеобразовательных школ и (или) организаций технического и профессионального и (или) после среднего, и (или) высшего, и (или) послевузовского образования и осуществляющие трудовую деятельность.

Между тем отдельно следует отметить **уровень информированности о проведении Года молодежи в разрезе регионов**. Наиболее информированными оказались молодые люди в Туркестанской (82,2%) и Актюбинской (70,7%) областях, г. Шымкент (75,0%), наименее в Карагандинской (47,7%) и Костанайской областях (47,2%), а также г. Нур-Султан (47,1%). Как показал анализ наиболее осведомленными оказались жители южных областей, тогда как на севере страны, в таких областях как Карагандинская, Костанайская, Павлодарская и Северо-Казахстанская области практически 50% опрошенных молодых людей ничего не слышали о том, что 2019 год был объявлен Годом молодежи.

Таблица 2. Знаете ли Вы о том, что 2019 год в Казахстане объявлен Годом молодежи? %

№	Регион	Да, хорошо об этом знаю и даже участвовал в мероприятиях, посвященных Дню молодежи	Да, хорошо знаю об этом, но участия в мероприятиях не принимал (-а)	Что-то слышал (-а) об этом	Нет, ничего об этом не слышал (-а)
1.	Акмолинская область	37,8	24,4	28,9	8,9
2.	Актюбинская область	39,7	31,0	10,3	19,0
3.	Алматинская область	8,7	38,1	34,1	19,0
4.	Атырауская область	9,5	23,8	23,8	42,9
5.	Восточно-Казахстанская область	36,7	35,4	20,3	7,5
6.	Жамбылская область	8,1	60,8	16,2	14,9
7.	Западно-Казахстанская область	4,9	39,0	43,9	12,2
8.	Карагандинская область	11,6	20,9	19,8	47,7
9.	Костанайская область	0,0	15,1	37,7	47,2
10.	Кызылординская область	29,1	27,3	14,5	29,1
11.	Мангистауская область	2,2	30,4	47,8	19,6
12.	Павлодарская область	18,2	29,5	9,1	43,2
13.	Северо-Казахстанская область	3,1	15,6	43,8	37,5
14.	Туркестанская область	39,3	42,9	9,3	8,6
15.	г. Нур-Султан	0,0	2,9	50,0	47,1
16.	г. Алматы	11,0	34,6	29,9	24,4
17.	г. Шымкент	18,4	56,6	19,7	5,3

Источник: НИЦ «Молодежь», 2019

Анализ мероприятий, реализованных в рамках региональных Дорожных карт по проведению Года молодежи выявил следующие тенденции.

Во-первых, все Дорожные карты по проведению Года молодежи в региональном разрезе являются фактической копией республиканской Дорожной карты, утвержденной Правительством РК без внедрения каких-либо региональных специальных проектов.

Во-вторых, большинство реализуемых мероприятий направлены на решение двух задач: обучение основам предпринимательства и получение грантовой поддержки. При этом все они осуществляются в рамках текущих масштабных государственных программ, как Государственная программа продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек», программа «Дорожная карта бизнеса-2020», программа «С дипломом в село!».

В-третьих, отмечается низкая осведомленность молодыми людьми о реализуемых мероприятиях, проводимых в рамках Года молодежи, особенно в северных регионах страны. Практически аналогичная ситуация наблюдается на западе страны.

2.3 Анализ действующих мер государственной поддержки молодежи (рассмотрение действующих комплексных мер, принимаемых органами государственной власти по приоритетным направлениям: социальное обеспечение, поддержка инициатив, образование и наука, содействие занятости и др.)

Молодежная политика в Казахстане является одним из главных приоритетов развития страны. В последние годы были приняты ключевые документы, направленные на регулирование сферы отношений государства и молодежи. В частности, основным нормативным правовым документом, регулирующим общественные отношения, возникающие в сфере государственной молодежной политике, является Закон Республики Казахстан от 9 февраля 2015 года № 285-V «О государственной молодежной политике». В нем закреплены цель, задачи и принципы государственной молодежной политики, а также механизмы реализации механизмы государственной поддержки молодежи, ее социальные и политические права. Данному закону предшествовал закон «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан» № 581 от 7 июля 2004 года. Кроме того, сферу государственной молодежной политики в той или иной степени регулировали различные государственные и отраслевые программы: Программа молодежной политики на 2005-2007 годы, Государственная программа патриотического воспитания граждан Республики Казахстан на 2006-2008 годы, Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан и другие.

Таблица 3. Перечень государственных программ, направленных на развитие молодежной политики⁴⁹

№	Наименование программы	Ответственный государственный орган
1.	Концепция государственной молодежной политики 1999 года	Министерство культуры, информации и общественного согласия
2.	Программа «Молодежь Казахстана» 2001 года	
3.	Программа молодежной политики на 2003-2004 годы	

⁴⁹ Молодежная политика Казахстана: госпрограммы, ценности и социализация, <https://strategy2050.kz/ru/news/51269/>

		Министерство культуры
4.	Закон Республики Казахстан от 7 июля 2004 года №581-II «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан»	
5.	Программа молодежной политики на 2005-2007 годы	Министерство образования и науки (с 13 сентября 2016 года – Министерство по делам религий и гражданского общества, с 2 июля 2018 года – Министерство общественного развития Республики Казахстан, с 25 февраля 2019 года – Министерство информации и общественного развития)
6.	Государственная программа патриотического воспитания граждан Республики Казахстан на 2006-2008 годы	
7.	Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы	
8.	Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее»	
9.	План мероприятий по реализации Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее» (первый этап – 2013-2015 годы)	
10.	Закон Республики Казахстан от 9 февраля 2015 года №285-V «О государственной молодежной политике»	
11.	План мероприятий по реализации Концепции государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее» (второй этап – 2016-2020 годы)	

Принятые базовые правовые документы в сфере государственной молодежной политики позволили создать социально-экономические условия для духовного, культурного, образовательного, профессионального становления и физического развития казахстанской молодежи, раскрытия ее творческого потенциала в интересах всего общества. В рамках данных

правовых документов был осуществлен целый комплекс государственных мер по приоритетным направлениям развития молодежи: *социальное обеспечение, поддержка инициатив, образование и наука, содействие занятости и другое.*

Касательно социально-экономической поддержки молодых людей, то следует отметить, что государственная молодежная политика в сфере труда и занятости осуществляется посредством реализации специальных проектов по занятости молодежи, развития общественных работ и обучения молодежи на курсах профессиональной подготовки и повышения квалификации. Здесь следует выделить сразу несколько государственных инициатив. **Наиболее известным и доказавшим свою эффективность стал проект «С дипломом в село!»**, который стартовал десять лет назад в июле 2009 года. Молодежь хорошо осведомлена об этом проекте, это подтверждается и социологическим исследованием, проведенным Научно-исследовательским центром «Молодежь» в 2019 году. В частности, о данном проекте знает почти каждый второй представитель молодого поколения (42,3%). В целом, с начала реализации **программы в ней приняли участие свыше 60 тысяч человек**. Согласно официальным данным, в разрезе специальностей наибольшим спросом пользуется сфера образования, куда были привлечены 42 745 человек (71,2%). На втором месте по популярности – здравоохранение. Эту сферу выбрали 12 705 человек (21,2%). Далее идут специальности агропромышленного комплекса 1 665 человек (2,8%) и культуры – 1 604 (2,7%). На последнем месте по востребованности оказались сферы спорта – 863 (1,4%), социального обеспечения – 483 (0,8%). Привлеченные в сельские населенные пункты специалисты получили подъемное пособие на сумму 7,4 млрд. тенге. Из них более 27,5 тысяч получили бюджетные кредиты для приобретения жилья на сумму 70,6 млрд. тенге.

По состоянию на 1 июля 2019 года 2 527 специалистам выдано бюджетного кредита на общую сумму 9,1 млрд тенге на приобретение жилья. А 5 172 специалистам выдано подъемного пособия на общую сумму 911,4 млн тенге⁵⁰. В результате реализации проекта «С дипломом в село!» **из общего числа прибывших специалистов порядка 95% остались жить и работать в селе**. Таким образом, была решена не только проблема трудоустройства молодых специалистов, но и закрыты вопросы по потребности сельского населения в квалифицированных специалистах.

⁵⁰ «С дипломом в село». Что поменялось в программе за 10 лет, <https://strategy2050.kz/ru/news/53517/>

Отдельным пунктом стоит отметить меры **государственной поддержки студенческой молодежи**. В марте 2019 года Первый Президент РК – Елбасы Н. А. Назарбаев страны поручил до конца 2022 года обеспечить строительство новых студенческих общежитий не менее чем на 75 тысяч мест. Это позволит полностью решить проблему с местами проживания студентов на ближайшие годы. Президент РК К. К. Токаев поручил с 1 сентября **на 30% увеличить стипендии учащихся по рабочим специальностям технико-профессионального образования с охватом 122,5 тысячи человек**⁵¹. В целом, за годы независимости подготовлено 2,8 миллионов специалистов с высшим образованием. Если в 1991 году количество молодых людей с высшим образованием составило 42 тысячи человек, то в 2018 году – свыше 150 тысяч человек⁵². Как следствие, фактор доступности отечественного образования позволил закрепиться и на международной арене. Согласно Глобальному индексу грамотности молодого населения Казахстан **занимает 15 место в мире среди 155 государств**.

Особый вклад в развитие и формирование кадрового потенциала страны вносит международная стипендия «Болашак», которая была учреждена Елбасы Нурсултаном Назарбаевым в 1993 году. За 26 лет существования данной образовательной программы было присуждено порядка 13 000 стипендий. В 2014 году **президентская программа «Болашак» была признана лучшей стипендиальной программой среди 11 подобных в мире** на VIII Международной конференции Going Global в г. Майами (США) по итогам исследований Британского совета и Германской службы академических обменов. Особо была отмечена доступность стипендии «Болашак» для широких слоев населения, точность подготовки и постсопровождение⁵³.

В свою очередь благодаря предпринятым стратегическим шагам в сфере науки уже сегодня треть научных сотрудников – это молодые люди⁵⁴, и у них имеется большой потенциал. В этом контексте своевременной выглядит государственная инициатива об увеличении на 3 млрд тенге грантового финансирования фундаментальных и прикладных исследований

⁵¹ Стипендии повысят в Казахстане: сколько будут получать студенты, <https://ru.sputniknews.kz/education/20190628/10745542/stipendii-studenty-povishenie-kazakhstan.html>

⁵² Выступление Президента Казахстана Н.А. Назарбаева на торжественной церемонии открытия Года молодежи, http://www.akorda.kz/ru/speeches/internal_political_affairs/in_speeches_and_addresses/vystuplenie-prezidenta-kazahstana-na-nazarbaeva-na-torzhestvennoi-ceremonii-otkrytiya-goda-molodezhi

⁵³ История программы «Болашак», <https://www.bolashak.gov.kz/ru/o-stipendii/istoriya-razvitiya.html>

⁵⁴ Асхат Аймагамбетов: «Мы должны признать наличие коррупции в сфере образования», <https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-interview-minister-of-education-askhat-aimagambetov/30215207.html>

молодых ученых. В целом, в 2019 году на науку было выделено 43 млрд. тенге, а в следующем году – 63 млрд. тенге. Таким образом, современные государственные меры поддержки в сфере образования и науки, демонстрируют тот факт, что эти направления являются наиболее важными факторами развития государственной молодежной политики. Высокий уровень образования молодых казахстанцев и их научный потенциал оказывают непосредственное влияние на повышение конкурентоспособности страны.

Между тем стоит отметить, что молодые люди также хорошо осведомлены и о других государственных программах. К примеру, о государственном молодежном проекте «Жасыл ел» знает 39,2% опрошенных. Уровень осведомленности молодежи о международной стипендии «Болашак» составляет 30,9%. В пятерку популярных государственных проектов по поддержке молодежи также входят такие проекты как «Молодежная практика» и «Серпін-2050», 23% и 20,5% соответственно. В то же время **широкой популяризации в молодежной среде требует Проект развития молодежного корпуса и Молодежный кадровый резерв**, так как о данных программах знают или слышали лишь 2% и 1,8% опрошенной молодежи соответственно.

Вопрос трудоустройства остается одним из главных в запросах молодых казахстанцев. В этих целях с 2009 года в регионах организуется стажировка и прохождение практики в соответствии с полученной специальностью на рабочем месте. К примеру, в рамках **программы «Молодежная практика»** на рабочие места только в 2018 году были направлены 27,5 тысяч молодых специалистов. В настоящее время размер заработной платы по молодежной практике составляет 25 месячных расчетных показателей, средства выделяются из республиканского или местного бюджетов. С 2017 года реализуется **проект «Бесплатное техническое и профессиональное образование (ТиПО) для всех»**. Обучением охвачены лица, не сдавшие ЕНТ, не поступившие в учебные заведения, и из неблагополучных семей. Все участники данного проекта обеспечиваются государственной поддержкой по оплате обучения, одноразовым горячим питанием, стипендией, проездом. За два года с начала реализации проекта 41 тысяча молодых людей охвачены бесплатным техническим и профессиональным обучением, что позволило им получить первую профессию, 41,5 тысяч краткосрочным профессиональным обучением по востребованным на рынке труда

квалификациям и навыкам. Из числа завершивших **краткосрочное профессиональное обучение 23,4 тыс. человек или 68% трудоустроены на постоянные рабочие места**⁵⁵.

Кроме того, в целях обеспечения трудовой занятости широко **поддерживается развитие молодежного предпринимательства**. Со стороны государства предполагается увеличение объема грантов для молодежного предпринимательства по программе «Дорожная карта бизнеса – 2020» в два раза. Так, гранты будут выданы 600 людям за три года. Кроме того, в течение трех лет 15 тысяч молодых предпринимателей получат микрокредиты для реализации своих бизнес-идей. Это будет осуществлено в рамках Государственной программы развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек».

Еще одним приоритетным направлением развития государственной молодежной политики является поддержка молодежных инициатив. С июля 2008 года действует **Совет по молодежной политике при Президенте РК**, который занимается выработкой рекомендаций по определению приоритетов, формированию и реализации комплексной государственной политики в отношении молодежи. В апреле 2012 года на XIX сессии Ассамблеи народа Казахстана по поручению Первого Президента РК – Елбасы Н. А. Назарбаева был создан **научно-исследовательский центр «Молодежь»** (далее – НИЦ «Молодежь»). Основная цель Центра – это проведение глубоких исследований процессов в молодежной среде для раннего выявления и предупреждения всевозможных проблем среди всех категорий молодежи⁵⁶. Также в соответствии с п. 2 статьи 24 Закона Республики Казахстан «О государственной молодежной политике» от 9 февраля 2015 года НИЦ «Молодежь» проводит научные исследования и осуществляет методическое обеспечение реализации государственной молодежной политики. Отдельным пунктом следует отметить и **молодежные ресурсные центры**, которые были созданы с целью оказания услуг для поддержки и развития молодежи и молодежных организаций. Все эти институциональные механизмы способствуют налаживанию обратной связи между государством и молодежью, и в первую очередь изучают запросы молодых казахстанцев, открывают возможности для осуществления молодежных инициатив.

⁵⁵ Трудоустройство граждан и образовательные курсы: ключевые результаты реализации Программы продуктивной занятости и массового предпринимательства, <https://www.zakon.kz/4952697-trudoustroystvo-grazhdan-i.html>

⁵⁶ История НИЦ "Молодежь", <http://eljastary.kz/history>

Здесь перечислены только некоторые комплексные меры, принятые государством для реализации стратегических задач в сфере молодежной политики. Таким образом, со стороны государства ведется планомерная работа по поддержке молодежи.

РЕКОМЕНДАЦИИ

Для дальнейшего совершенствования механизмов реализации государственной молодежной политики предлагается:

1. Сделать анализ текущих государственных проектов в сфере молодежной политики на предмет их эффективности. Эта мера способствует актуализации имеющихся государственных программ и их дальнейшего пролонгирования;
2. Провести ряд социологических исследований в молодежной среде по росту протестных акций, миграции, снижению социокультурного развития, казахоязычной молодежи и др., для того, чтобы узнать «Чем живет молодежь Казахстана». Данные исследования позволят выявить ценностные ориентации и интересы современной казахстанской молодежи в целях разработки новых стратегических документов идеологической направленности;
3. Рассмотреть возможность разработки общей стратегии добровольческого волонтерского движения. 2020 год, объявленный Годом волонтера, может внести значительный вклад в развитие новой стратегии по вовлечению молодежи в добровольческую деятельность;
4. Проработать механизм комплексного и системного подхода, который бы учитывал региональные особенности, в том числе этнические, половозрастные и другие специфики различных слоев и категорий молодежи. В частности, на основании нормативно-правовой базы необходимо развивать как на республиканском, так и на региональном уровнях стратегический подход реализации ГМП и решения проблем в молодежной среде;
5. Модернизировать деятельность консультативно-совещательных органов на всех уровнях, как единственной диалоговой площадки, а не формально-отчетной, способной собрать всех акторов ГМП, в том числе представителей молодежных организаций, для принятия совместных решений на уровне рассмотрения актуальных проблем, совместного планирования дальнейших мер и возможностей финансирования ГМП;
6. Проработать систему индикаторов ГМП, которые помогут определять слабые и сильные стороны и систематизировать реализацию ГМП.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Анализ масштабных мероприятий и проектов, реализуемых в Год молодежи на республиканском и региональном уровнях, а также действующих мер государственной поддержки молодежи показал, что со стороны государственных институтов на системной основе осуществляется взвешенная и планомерная политика практических шагов. За годы независимости в Казахстане создана значительная правовая база концептуальных программ и проектов, целью которых было создание социально-экономических условий для самореализации молодых людей. Каждая государственная программа была нацелена на конкретные результаты в отдельно взятой сфере, в том числе в области социального обеспечения, молодежной занятости, образования и науки, молодежного предпринимательства и поддержки инициатив.

На сегодняшний день в большинстве своем молодежь страны продолжает рассчитывать на государственную поддержку. Согласно данным социологического исследования, проведенного НИЦ «Молодежь» в 2019 году, **43,5% молодых людей полагают, что первую очередь, государство должно решать проблемы молодежи.**

Таблица 4. По Вашему мнению, кто в первую очередь, должен решать проблемы молодежи? %

№	Ответственные	%
1.	Государство (Президент, Правительство)	43,5
2.	Сама молодежь должна решать свои проблемы	21,3
3.	Родители молодых людей	16,7
4.	Акиматы городов/сел	8,5
5.	Общественные организации	4,7
6.	Школьные учителя, преподаватели	2,6
7.	Затрудняюсь ответить	2,7

Необходимо также отметить, что региональные отличия численности молодежи (больше половины молодежи проживает на юге страны) предполагают различие процесса размещения и прогноза трудовых ресурсов, их дальнейшего социального обеспечения и других сопутствующих запросов молодежи. Однако изучение Дорожных карт по проведению Года молодежи в разрезе регионов показал, что мероприятия планировались согласно общей идеологической направленности, без учета региональной специфики.

В целом, необходимо отметить, что мероприятия, реализованные в Год молодежи, стали значительным вкладом в становлении и развитии нового этапа государственной молодежной политики. Следующим важным шагом в вовлечении казахстанской молодежи в общественные процессы станет 2020 год, объявленным Президентом страны К. К. Токаевым Годом волонтера.

Сегодня молодое поколение казахстанцев сталкивается с новыми глобальными вызовами, главным из которых выступает вопрос трудоустройства. В свою очередь, со стороны государственных институтов, как уже было отмечено ранее, принимаются различные меры поддержки, ведь молодежь – это самый главный стратегический ресурс государства, ресурс будущего, на котором основывается конкурентоспособность всей страны. Таким образом, молодежная политика, являясь составной частью внутренней политики государства, требует четкого понимания текущих тенденций в контексте взаимодействия институтов государства и общества в целом.